

novoměstský kurýr

4/2018

ČLÁNKY - INFORMACE - AKTUALITY - NÁZORY- FOTOGRAFIE

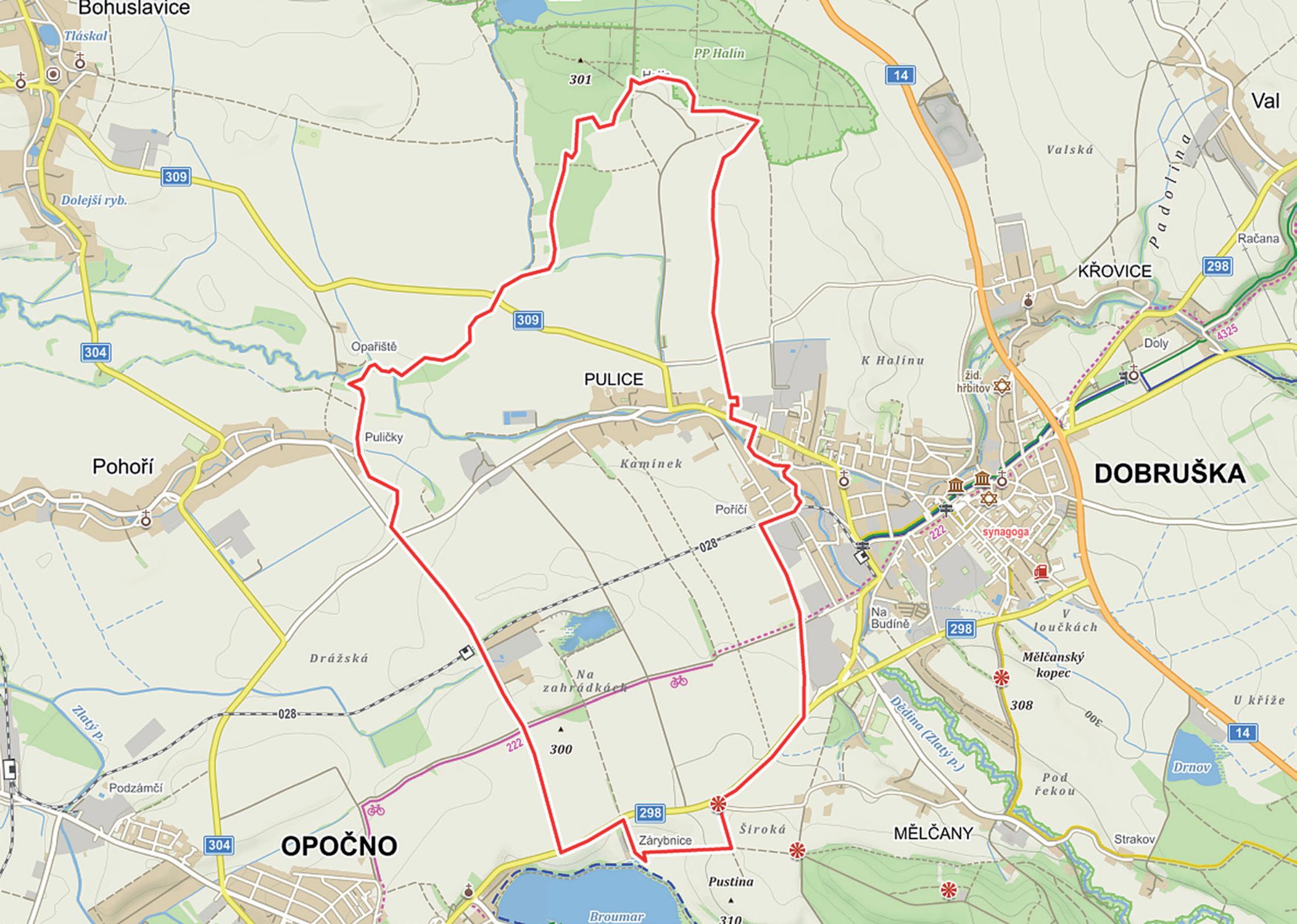
Vjezd do Pulice od Dobrušky. Foto: J.B.

www.novomestskykuryr.info

OBSAH: MAPA REGIONU
OBCE S VAZBOU NA NOVÉ MĚSTO NAD METUJÍ
PULICE - CO O SOBĚ NAPSALI V ROCE 1939
PULICE Z INTERNETU

NĚKOLIK MÝCH POSTŘEHŮ
FOTO Z OBCE PULICE
POHLEDY Z MĚSTA
OD KLADSKÉHO POMEZÍ

INSPIROMAT
ŽERTOVNÉ OBRÁZKY
FOTO NA ZADNÍM LISTU

Pohoří

PULICE

DOBRUŠKA

OPOČNO

MĚLNÍČANY

Bohuslavice

Val

Dolejší ryb.

PP Halín

Valská

KŘOVICE

Opařiště

K Halínu

žid. hřbitov

Puličky

Kamínek

synagoga

Poříčí

V loučkách

Drážská

Na zahrádkách

Mělnický kopec

Zlatý p.

Podzámčí

Dédina (Zlatý p.)

Pod řekou

028

300

308

304

298

Široká

301

14

298

304

309

4325

14

Broumar

310

Strakov

**Obce bývalého okresu Nové Město nad Metují
(Obce seznam stav 1939, přidružení současnost).**

	Obec	Zahrnuje obce a místa	Novkurýr
1.	Bačetín	Bačetín	05/2015
2.		Sudín	05/2015
3.	Bílý Újezd	Bílý Újezd	09/2016
4.		Hroška	09/2016
5.		Masty	09/2016
6.		Roudné	09/2016
7.	Bohdašín	Bohdašín	02/2015
8.		Bydlo	02/2015
9.		Rokol	02/2015
10.		Vanovka	02/2015
11.	Bohuslavice	Bohuslavice	06/2014
12.	Bolehošť	Bolehošť	08/2016
13.		Bolehošťská Lhota	08/2016
14.		Lipiny	08/2016
15.	Byzhradec	Byzhradec	10/2016
16.	Bystré	Bystré	04/2015
17.	Černčice	Černčice	04/2014
18.	České Meziříčí	České Meziříčí	02/2016
19.		Skršice	02/2016
20.		Tošov	02/2016
21.	Deštné v Orlických horách	Deštné v Orl. horách	09/2017
22.		Jedlová v Orl. horách	09/2017
23.		Plasnice	09/2017
24.	Dobré	Dobré	06/2017
25.		Hlinné	06/2017
26.		Kamenice	06/2017
27.		Rovné	06/2017
28.	Dobruška	Dobruška	
29.		Běstvíny	11/2015
30.		Domašín	01/2018
31.		Doly	01/2018
32.		Chábory	03/2018, 05/2017
33.		Křovice	12/2015
34.		Mělčany	03/2018
35.		Míškov	02/2018

36.		Paseky	02/2018
37.		Pulice	04/2018
38.		Spáleníště	02/2018
39.		Studánka	05/2017,02/2018
40.	Dobřany	Dobřany	07/2015
41.	Chlístov	Chlístov	10/2015
42.	Janov	Janov	03/2015
43.	Jestřebí	Jestřebí	09/2013
44.	Jílovce	Jílovce	05/2016
45.	Kounov	Kounov	07/2017
46.		Hluky	07/2017
47.		Nedvězí	07/2017
48.		Rozkoš	07/2017
49.		Šediviny	07/2017
50.	Králova Lhota	Králova Lhota	04/2016
51.	Křivice	Křivice	11/2017
52.	Ledce	Ledce	07/2016
53.		Klášter nad Dědinou	07/2016
54.		Újezdec	07/2016
55.	Libchyně	Libchyně	01/2014
56.	Mezilesí	Mezilesí	02/2014
57.	Mokré	Mokré	02/2017
58.	Nahořany	Nahořany	07/2014
59.		Dolsko	07/2014
60.		Městec	07/2014
61.		Lhota - Doubravice	07/2014
62.	Nové Město nad Metují	Nové Město nad Metují	12/2013, 14
63.		Krčín	
64.		Spy	11/2014
65.		Vrchoviny	10/2014
66.	Nový Hrádek	Nový Hrádek	10/2017
67.		Dlouhé-Rzy	10/2017
68.		Doly	10/2017
69.		Krahučín	10/2017
70.	Očelice	Očelice	03/2017
71.		Městec nad Dědinou	03/2017
72.	Ohnišov	Ohnišov	01/2015
73.		Zákraší	01/2015
74.	Olešnice v Orl. horách	Olešnice v Orl. horách	08/2015

75.	Opočno	Opočno	
76.		Čánka	01/2017
77.		Dobříkovec	01/2017
78.	Osečnice	Osečnice	12/2017
79.		Lomy	12/2017
80.		Proloh	12/2017
81.	Podbřeží (Skalka)	Podbřeží (Skalka)	05/2017
82.		Lhota Netřeba	05/2017
83.		Netřeba	05/2017
84.		Přímý	05/2017
85.		Studánka	05/2017
86.		Škutina	05/2017
87.	Pohoří	Pohoří	01/2016
88.	Provodov-Šonov	Provodov-Šonov	09/2014
89.		Domkov	09/2014
90.		Václavice	09/2014
91.		Šeřeč	09/2014
92.	Přepychy	Přepychy	04/2017
93.	Přibyslav	Přibyslav	11/2013
94.	Rohenice	Rohenice	03/2016
95.	Sedloňov	Sedloňov	08/2017
96.		Polom	08/2017
97.		Ošerov	08/2017
98.	Semechnice	Semechnice	12/2016
99.		Podchlumí	12/2016
100.	Sendraž	Sendraž	10/2013
101.	Slavětín nad Metují	Slavětín nad Metují	08/2014
102.	Slavoňov	Slavoňov	03/2014
103.		Blažkov	03/2014
104.	Sněžné	Sněžné	06/2015
105.	Trnov	Trnov	11/2016
106.		Houdkovice	11/2016
107.		Malá Záhornice	11/2016
108.		Záhornice	11/2016
109.		Zádolí	11/2016
110.	Val	Val	09/2015
111.		Provoz	09/2015
112.	Vršovka	Vršovka	05/2014
113.	Vysoký Újezd	Vysoký Újezd	06/2016

NOVÉ MĚSTO NAD METUJÍ obec, která byla okresním městem

Nové Město nad Metují bylo okresním městem. V čísle 2/2015 tohoto provedení „Novoměstského kurýra“ jsem uveřejnil mapu okresu Nové Město nad Metují z roku 1938. Které obce novoměstský okres tehdy zahrnoval, vyplývá z této mapy.

Seznam, který je uveden v předchozí tabulce je aktuální seznam obcí dle výše uvedené mapy novoměstského okresu.

Přidružené obce k těm větším odpovídají současnému stavu (t.j. cca rok 2017).

Tabulka je průběžně upravována a doplňována.

V jednotlivých číslech měsíčníku „Novoměstský kurýr“ se budu věnovat obcím, které jsou v tabulce na straně 3.

V tabulce najdete, ve kterém čísle měsíčníku „Novoměstský kurýr“ se o příslušné obci píše.

V knize „Nové Město nad Metují a jeho kraj“ o sobě obce novoměstského okresu napsaly krátkou nebo i delší informaci.

Ovšem je třeba připomenout, že v roce 1939, kdy kniha vznikala, už existovaly Sudety, tj. území, které bylo od Československa v roce 1938 dohodou velmocí v Mnichově odříznuto. A tak některé původní obce novoměstského okresu do knihy „Nové Město nad Metují a jeho kraj“, která vyšla na začátku roku 1940, nemohly nic napsat. Samozřejmě tyto obce jsem podle výše zmíněné mapy do okresu Nové Město nad Metují zahrnul.

Obce budu volit namátkově dle mé nálady, kam se mi bude chtít právě jet. Pokračuji obcí PULICE.

Jindřich Buchal.

PULICE

Co o sobě napsali v roce 1939 v knize „Nové Město nad Metují a jeho kraj“:

Obec Pulice, dříve také Velké Pulice zvaná, rozkládá se podél Zlatého potoka západně od Dobrušky, sledujíc přesně jeho tok. Celou obcí prochází okresní silnice z Dobrušky ke Hradci Králové. Obec jest podélná, s velkou kdysi návsí uprostřed. Na této návsí dnes stojí řada domků.

O Pulicích je zmínka v historii již koncem 12. a počátkem 13. století. Bližší data o vzniku obce známa nejsou, rovněž není znám původ jména obce. Jen nezaručená verze praví, že jméno

vzniklo od jména rodu Pulce; jiná verze vypráví, že původně se obec jmenovala Líce nebo Lično, a po velkém požáru, v němž polovina obce lehla popelem, dáno zbytku Pulice (půl Líce); to jsou ovšem, jak podotknuto, zprávy nezaručené.

Dnešní obec skládá se z vnitřní kmenové části a přilehlé osady a samot. Mimo hlavní část patří sem osada Puličky, ležící těsně u sousední obce Pohoří, samota Pulický dvůr, kruhová cihelna, samota Zastavilka u Dobrušky (tkalcovna fy Lederer z Náchoda) a samota hájovna u lesa Halina. Mezi původní obcí a Dobruškou vyrostla po válce celá nová čtvrť na pozemcích, přidělených obcí z pozemkové reformy. Tato čtvrť spojuje úplně Pulice s Dobruškou.

Obec má 110 čísel a asi 650 obyvatel. Katastr obce měří 711 ha. Půda kolem Pulic je velmi úrodná, ačkoli je převážně těžká a její obdělávání vyžaduje velké péče. Tato okolnost dává obci ráz obce zemědělské. V zemědělství zaměstnává se větší část obyvatelstva jako samostatní větší či menší rolníci nebo jako zemědělství dělníci. Z plodin se zejména pěstuje cukrovka a pšenice. Zemědělství je v obci na vysokém stupni od dávných dob, kdy průkopníkem nových směrů a vzorem hospodářům byl místní Velký dvůr a jeho úředníci.

Zvláštní zmínky zaslouží místní stanice chladnokrevných hřebců pro zušlechtění hospodářského koně celého širokého okolí, umístěná u J. Chmelaře.

Menší část občanstva zaměstnává se v továrnách jako tkalci, strojníci a pod. Využívají tak blízkosti Dobrušky, kde v různých továrnách nacházejí práci. Rovněž místní kruhová cihelna, největší v dalekém okolí, zaměstnává celoročně velký počet dělnictva.

Nejmenší část obyvatel je zaměstnána jako živnostníci, řemeslníci a v jiných oborech. V obci jsou 2 hostince, 1 řezník, 2 krejčí, 2 obchodníci, 1 sedlář, 1 kolář, několik zedníků atd.

Veřejný život je dosti rušný. O kulturní stránku stará se místní dvoutrídňá škola, postavená v roce 1936/37. Jest zde sbor dobrovolných hasičů; dramatický jeho odbor vyvíjí po více let pěknou činnost. Z hospodářských institucí nutno připomenouti Kampelíkovu záložnu.

Poměrná zámožnost obce dává možnosti jejího vzrůstu, čehož se dostatečnou měrou využívá. Byl to zejména zemědělský zasloužilý starosta Josef Koubek, který věnoval velké úsilí rozkvětu jejímu. Krásná budova místní školy, úprava návsí je

první etapou tohoto úsilí. Povolena stavba místního hřbitova, úprava okresní silnice, cest a chodníků přinese obci zlepšení jejího vzhledu v nejbližší době. Konečně po regulaci potoka, jenž v době jarní ohrožuje obec nebezpečnými záplavami, bude základní úprava obce hotova a obec se tak zařadí mezi obce první v okrese.

PULICE Z INTERNETU

Pulice leží západně od Dobrušky po obou stranách Zlatého potoka a na soutoku Zlatého potoka s potokem Brtevským. Nejstarší písemná zpráva o obci je datována již rokem 1361. V roce 1582 bylo v Pulicích 25 osedlých s polnostmi a pět chalup na obci. V témže roce je zaznamenána existence krčmy Zavadilky.

Ke vzniku Pulic se váže zajímavá pověst, kterou najdeme i v obecní kronice, sepsané kronikářem Josefem Mervartem. „Vypravovalo se, že byly osady Pulice a Pohoří jedna vesnice, kteráž se jmenovala Líce, ta že uprostřed vyhořela a potom se jmenovala dolní část Pohoří a horní Půl-Líce.“

V Pulicích stávaly dva hospodářské dvory. Jednak to byl Velký dvůr a jednak dvůr malý, též zvaný Dvoreček, jindy také Nejmanov. Poslední název byl podle jednoho z jeho majitelů, rytíře Andreáše Nejmana z Ryglíc, správce trčkovského opočenského panství, jehož náhrobek bychom našli v interiéru kostela sv. Ducha v Dobrušce. Trčkovské panství bylo jako nekatolický majetek po potlačení českého stavovského povstání zkonfiskováno a za velmi podhodnocenou cenu prodáno novým majitelům - Colloredům. Tento rod (později Colloredo-Mansfeldové) je vlastnil až do 20. století.

Vedle zemědělského podnikání patřilo do oblasti podnikatelských aktivit Colloredo-Mansfeldů i cihlářství. Vlastnili cihelnu v Pulicích, která byla za první republiky přeměněna na akciovou společnost. Jako státní podnik pracovala i po druhé světové válce, a to až do 90. let minulého století, kdy byl její provoz definitivně zastaven.

V Pulicích začaly své podnikatelské aktivity rozvíjet podnikatelé textilní. V roce 1907 zde vyrostla továrna firmy Altschul a Seidler, později firma Tošovský a Klausner. V Pulicích byla i Šedova továrna na hospodářské stroje.

Puličtí sedláci se zúčastnili velkého protikatolického povstání v roce 1628, za což byla obec potrestána velkou pokutou. Vzbouřili se také v roce 1775, kdy spolu s ostatními sedláky v severovýchodních Čechách marně toužili po císařském patentu, který by alespoň trochu ulehčil jejich poddanský úděl. Poslední pulická „selská rebelie“ se odehrála 9. prosince 1949, kdy společně se svými sousedy z Pohoří demonstrovali před budovou dobroušského ONV proti nezákonnému útisku ze strany nové komunistické moci. Mnoho jich bylo odsouzeno k dlouholetým trestům vězení a perzekvovány byly i jejich rodiny.

Pulice měly i svou vlastní školu, pro kterou byla za první republiky vystavěna nová budova. Po zrušení školy pro nedostatek žáků zde byla umístěna Zvláštní škola a v současné době slouží budova po rozsáhlé rekonstrukci Základní škole Františka Kupky v Dobrušce.

Pulice byly samostatnou obcí až do 10. srpna 1944, kdy byly sloučeny s Dobruškou. Znovu se osamostatnily na krátkou dobu po druhé světové válce (od 23. října 1945 do 31. srpna 1946). Potom již byly trvale součástí Dobrušky.

Blížkost vodních toků znamenala pro Pulice stálou hrozbu povodní. Poslední a jedna z historicky největších postihla obec v létě 1998. Přišel při ní o život i pan Josef Slavík, významaný in memoriam medailí Za hrdinství. Při této povodni byly Pulice nejvíce postiženou obcí v celém regionu.

Zdroj: www.stránky Dobrušky.

PULICE a POHOŘÍ

Svého času obě tyto obce měly být jedinou obcí, která měla hezké jméno Líce. Při práci na poli nacházeli rolníci skutečně zbytky základů po starých stavbách. V jedné usedlosti bydlela prý lakomá hospodyně. A jak tehdy bývalo zvykem, přišel do stavení žebřák a prosil prý o almužnu. Milá selka se na žebřáka obořila, ať jde raději něco dělat a ne žebřat, ona že také musí dělat a že sama také nic nemá. Žebřák selce prý poděkoval za její dobročinnost a věšteckým hlasem jí pravil: „dobrá ženo, když nic nemáš, ať tedy doopravdy nemáš!“ Zanedlouho usedlost zachvátil požár a od něho chytla a vyhořela celá polovina vsi Líce. Znovu vzniknuvší osadu na požářišti pojmenovali Pohoř (pohořela). A druhé polovině

původní obce Líce, jelikož jí zůstalo jen půl, zůstalo jméno půl Líce = Pulice.

Druhá varianta jména Pohoří vznikla asi od polohy vesnice, poněvadž leží skoro na úpatí Orlických hor.

Jedna část políček ode vsi na stranu jižní až k polím Opočenským, druhá část pak na sever, kdež pod rolemi luka až k Bohuslavským lukám docházejí. Mezi lukami teče od východu k západu potok Zlatý Crk, jenž jest díl Zlatého Potoka. Na východ hraničí Pohoř s Pulíčkami a s polemi od kuž. dvora Pulického. K západu jsou zelnice občanů Pohořských a po obou stranách obecní lučiny docházející vpravo k Bohuslavským vlevo k Meziříčským pozemkům.

Staré stezníky: od Nového Města přes Vršovku (roh Halína) na „Pelíškův most“ v Pohoří a odtud ke Lhotce, Vranovu a t.d. ku Hradci. Jiný, kudy jezdili od Šestajovic na robotu: Snad mimo Roheniček přes luka podle „Náhonka“ co teď č. 28 a po Náhonku až do Bezděka na stav rybníka a do Podzámčí.

Pan Josef Bašek, rolník v Pohoří čp. 94, měl od svého mládí zálibu v historii a lidovém kronikářství. Pátral v Praze v Archivu země České, v nadačních listinách města Dobrušky, v zámeckém archivu v Opočně. Opsal několik záznamů týkajících se Pohoře a zde jsou:

První zmínky o vsích Pohoří, Příčné a Pulicích nalezeny v nadačních listinách města Dobrušky, pánem Dobrušským na panství kostelům vydaným v letech 1361, 1367, atd. Za vlády Karla IV. bylo 12. listopadu 1361 majitelem opočenského panství Sezemou z rodu pánů z Dobrušky, který pochází od rodu Drslaviců, potvrzeno, že ze vsi Příčná (Příčno) se bude dávat 12 kop grošů na vydržení P. Domka, který byl dobroušským plebánem (kněží a správce farnosti). Tento obnos se bude dle listiny, kterou stvrdil arcibiskup Arnošt z Pardubic 18. listopadu 1361, vybírat počínaje od sedláka Vaňka, jehož pozemek ukazuje a naznačuje hranice vsi, od druhé vsi jménem Pohoř, bez rozdílu všech poplatníků veských. Tento zápis nám dokladuje, že Pohoří a Příčno byly oddělené vsi. Na konci 15. století však Příčno zaniklo a s největší pravděpodobností bylo jeho území spojeno s Pohořím. Podle Sezemova narovnání musela celá ves nasbírat těch 12 kop grošů a pak je vyplatit na sv. Jiří a na sv. Havla. Dalších 12 kop grošů se vybíralo ze vsi Skalice, jinak též z Čibuzi nedaleko Smiřic.

Ves Příčná nebo Příčno – roku 1361 páni Mutina a Sezima z Dobrušky dali k faře Opočenské 6 prutů role ze vsi Příčna (fara tehdy u kostela P. Marie). Též známo jest, že stávaly dva rybníky směrem k Meziříčí (velký za mostem a dráhou na meziříčském poli a druhý menší na poli nynějších Zbytek a sahal až po Koutského Němečka). Obec Příčno zanikla husitskými válkami a připojena k Pohoří.

Bývalé veliké panství Opočenské složeno během as 5 století z více menších panstvíček a statků. V roce 1450 obsahovalo pouze toto: Hrad a městečko Opočen, město Dobruška, vsi Pohoř, Pulice, Hradiště (snad Chábory), Kamenice, Milčany a dvůr manský Srub či Zmrhalovice nad Milčany.

Archiv Dobruška – v tuto dobu koupil od Jana hrad Opočen Mikuláš ml. Trčka z Lípy za 20 tisíc forintů uherských s vesnicemi Pohoř, Pulice a Semechnice, dále Dobrušku, Křovici, Kamenici, Mělčany, Příčno, Radliště, Trnov a Domašín. Roku 1495 přikoupil též dvůr v Pohoří. Patřil mezi nejbohatší rytíře. Ale šťasten nebyl. Manželku jeho, Kateřinku z Kosti kázal zadržet, protože mu nebyla věrná, milce jejího zemana Šánovce, který u něho sloužil dal stíti a bábu, která je spolu sváděla dal zařiva zakopat. Potom ho prý nikdo za celý jeho život neviděl se usmát.

V Pohoří býval dvůr poplužní, neboť r. 1495 Burjan z Ploštiště dědictví své v Pohoří: dvůr poplužní s poplužím, dědinami, lukami, rybníky a lesem v Halíně, i s dvorem kmetcím, na kterém Havránek seděl..., jak mu dsky od Jiříka a Pavla bratří z Hrádku svědčí prodal Mikulášovi ml. Trčkovi z Lípy za 275 kop grošů českých. Snad to byla část nynějšího dvora Pulického, která kdysi byla od Pohoře odkoupena.

V Pohoří seděli též „Sendražští ze Sendražic“. Snad tam měli jen nějaký grunt selský. R. 1558 „Jindřich Sendražský ze Sendražic a v Pohoří“ na místě Jindřicha, Kateřiny a Anny, děti po Janu Sendražském ze Sendražic bratru jeho, kterého Zámrský zabil, obsílá Václava Zámrského ze Zámrsku (u Chocně) a na Vranově. Původní sídlo šlechtické rodiny Sendražských ze Sendražic byla tvrz Sendražice, původně Sendražice u Smiřic (v Hradecku). Jejich znakem byl zlatý štít, v něm krkavec, zlatý prsten v zobáku držící. Rod ten žil v Čechách do r. 1730. Potom přestěhovali se do Pruského Slezska, kdež se poněmčili a psali se: Hrabata Sandretzky von Sandraschütz.

1560 - ze vsi muselo být placeno 5 korců a 3 věrtele žita na kněžské desátky plebánům dobroušským. V té době obec stále spadala pod dobroušské děkanství.

Ještě r. 1572 a 1589 uvádí se Jindřich Sendražský ze Sendražic v Pohoří.

Roku 1581 nalézáme v Pohoří Hendrycha z Medonos v Pohoří. Byl to nepochybně Hendrych Něnkovský z Medonos, kterého v Přepýších na větším dvoře nalezneme (P. Flesar: District Opocens.) Znak Něnkovských z Medonos byl: štít křížem na čtyry pole rozdělený, z nichž hoření levé a dolní pravé byly červené, druhé dvě bílé. Medonosy leží severovýchodně od Mělníka.

Roku 1598 za urozeného pána Krištofa Václava Trčky z Lípy na Opocně a Smiřicích bylo v Pohoří rolí 23 lánů a 9 prutů. Lidí usedlých 26 osob (hlav rodin). Platili úroku (nájmu) na sv. Jiří 1744 grošů a na sv. Havla 1803 grošů. Pro paměť jména těch usedlých: Marek Pavlátův, Jan Hastrdlo, Matouš Baškův, Matěj Tůma Pavlíkův, Petr Zavadil, Petr Měkšák, Martin Doležal, Jan Nečas, Jan Vrzákův, Vondra Vrzák, Jan Charvát, Eva Machová, Michal Hastrdlo, Řehák Tovka, Jan Pšeničný, Jan Mareš, Václav Kouckej, Jan Svatoň(ů) později Bartoň, Petr Střížů, Dorota Pilná, Jára Šafář, Jan Zajíček (pozn. – koncovka u jména –ův znamenala větší živnost). Na obci vystaveny a neplatí žádného platu vrchnosti tito: Dorota Čápka, Michal Želivský, Pavel Tesař. Později v berní ruli jsou již uváděny obyvatelé s gruntovními chalupami.

Purkrechty Opocenské – tak čteme v pozůstatcích desek zemských II 475, že v Pohoří dvůr poplužní s platem, dědinami, lukami, rybníky, lesem v Halíně i s tím dvorem poplužním, na kterém Havránek seděl, jak mu desky od Jiříka a Paula z Hrádku svědčí, prodal Burián z Plotišť za 275 kop grošů Mikuláši Trčkovi z Lípy. Snad to byla část dvora Pulického, která byla kdysi od Pohoře vykoupěna. Dvůr Pulický se utvořil z jedenácti zemědělských usedlostí.

1630 - když panství Opocenské přešlo na Colloredo Mansfelda, bylo v Pohoří ještě těch 26 usedlostí, ale z předem jmenovaných se uvádějí již jen jména Hastrdlo, Bašek, Vrzák, Mareš a Svatoň. Je zajímavé, že se tato jména udržela v Pohoří prakticky až do teď. Před našima očima však z těchto rodů končí rod Vrzáků, Marešů a Svatoňů.

Švédové v Čechách – 1639 - na vydržování vojska švédského vedeným zrádným generálem hrabětem Hodicem Moravanem, musela obec Pohorská zaplatit Hodicovi 2905 zlatých 28 krejcarů.

1651 - v tomto roce byl pořízen jeden z nejceněnějších dokumentů pro historický výzkum obyvatelstva celého království českého - tzv. berní rula. Opocenské panství již touto dobou nepatřilo rodu Trčků z Lípy, ale rodu Colloredo - Mansfeldů. Podle berní ruly jsou ve vsi Pohoří usazeni tito: Sedláci Lukáš Hemelík (týž má gruntovní chalupu), Pavel Bašek, Václav Ryšavej, Jiřík Čáp (má gruntovní chalupu), Jan Mrázek (má gruntovní chalupu), Adam Ligastro, Bartoloměj Svatoň (má gruntovní chalupu), Matěj Nejedlý, Martin Bachman, Martin Kubíčků, Martin Čechovský, Matěj Špáta, Jan Macek, Marek Vrzák (má gruntovní chalupu), Andres Rabický, Jan Petrů (má gruntovní chalupu), Jiřík Sochora, polesného gruntu měla užívat paní Rašínová. Zahradníci: Martin Filip, Samolena Daňková, Mikuláš Bachman, Lukáš Hrzan, Matouš Krkneš, Jan Vrzák, Jiřík Kurčík, Mikuláš Dědic, Matěj Vlach, Samuel Bubík, Jan Janoušek, Martin Krčmář. V obci se nacházelo dle záznamu jedno rozbořené a pusté stavení, a to „Humburský stavení“. Celkem patřilo usedlíkům v obci 801 rolí lánů (1 lán už se v té době rovnal 18,1 ha) polí. Bylo zde 85 potahů, 118 krav, jalového dobytka celkem 133 kusů, 157 ovcí a 61 sviní.

1653 - Podle opocenského urbáře je zde zaznamenáno již 39 usedlých, tedy hlav rodin. Oproti roku 1651 by to měl být přírůstek obyvatel.

V červenci 1758 se pruský král se 16.000 vojáků usadil mezi Pohoří a Opocnem a po 8 dní spásal osení, co nespásli, pošlapali a lidem pobrali dobytek.

15. května 1770 vláda zavedla místo verbování na vojnu systém rekrutů.

V roce 1837 bylo v obci zaznamenáno 98 domovních čísel, tedy tolik zde bylo domů.

Zdroj: <https://hostinec-pod-lipou.webnode.cz/historie/>

NĚKOLIK MÝCH POSTŘEHŮ

Tak jsem včera - 10.4.2018 - absolvoval návštěvu Pulic. Pulice jsou obec, která je přiřčená k Dobrušce a to doslova, protože rozhraní mezi Dobruškou a Pulicemi poznáte podle cedule s označením Pulice u silnice. Domy plynule navazují.

Pulice leží v mírném údolíčku kolem říčky Dědina, takže vyfotit Pulice jako celek se mi nepodařilo.

Pulický katastr zasahuje až k silnici Dobruška - Opocno a po cestě přes bývalou cihelnu se vrací k silnici Opocno - Pulice.

Vede tudy jednak železniční trať Opocno - Dobruška a také nová cyklostezka z Dobrušky do Opocna. Ta železnice je mimo provoz, i když koleje jsou lesklé, takže tam zřejmě přece něco jezdit - možná nějaká nákladní doprava. Možná tudy někdy povede vstup po železnici do Orlických hor. Tu železnici vyřadit je podle mě škoda.

Jak je docela obvyklé, moje fotografování vzbudilo tu a tam pozornost a tak jsem mluvil s jedním soukromým rolníkem z toho statku s kamennými ploty - viz foto vzadu. Povíдали jsme si o Pulicích, o združstevňování v padesátých letech a o tamní „drobné“ vzpouře s následky mnohaletých trestů ve vězení. Informace o těchto událostech lze dohledat na internetu.

Povídal mi, že v roce 1866 na polích za statkem tábořili Rakušané, chystala se válka. A že už tehdy vozili kameny z lomu v Krčíně přes Vršovku na ty ploty. A ti vojáci jim pomáhali. Doufám, že to byli Rakušané a ne později Prusové.

Také jsme si povíдали o povodni, která tam přišla ne z koryta Dědiny ale ze zadu po protržení hráze v Cháborech, která vznikla ucpáním a pozdějším stržením tamního mostu. A cháborským hasičům, že zůstala Tatra za strženým mostem a nějaký mladík jim ji musel objíždkou dovést, protože most tam nebyl a přes rozvodňovou řeku se nešlo na druhou stranu dostat.

Byl jsem i v prostoru bývalé cihelny, která je nyní v soukromém vlastnictví a je tam poměrně velká „sluneční“ elektrárna s pasoucími se kozami a jedním prasetem. Přes katastr Pulic vede nová cyklostezka z Dobrušky do Opocna, která je jistě pro cyklisty příjemným zkrácením cesty do Opocna a naopak, mimo dnes velmi frekventovanou silnici.

Za zmínku stojí i železniční spojka z opocenského nádraží na nádraží v Dobrušce, se zastávkou u bývalé cihelny. Myslím si, že je velká škoda, že byla zrušena, přeprava od a na vlaky v Opocně se přece snad musela hodit. Vzpomínám si, jak vždy v Opocně čekal motoráček do Dobrušky. Snad se najde někdo, kdo by to mohl obnovit. A také si myslím, že projekt „Podorlické železnice“ by to vše mohl propojit a oživit. I tu železnici do Českého Meziříčí.

Pokud jde o Pulice, je to pěkná upravená vesnice, dnes přímo navazující na Dobrušku. Leží v rovině kolem říčky Dědiny. Je tam výstavba nových domků, mají upravený střed obce. Škoda bývalé hospody, pamatují se, že byla docela oblíbená. V obci je několik starých historických objektů, některé čekají na obnovu. Zaujaly mě i zachovalá sousedství s kříží nebo bez, zejména ten na rozcestí u Opocna.

Podívejte se na fotky.

Jindřich Buchal.

FOTOGRAFIE Z OBCE PULICE

Starobylý ale rozpadající se objekt na příjezdu do Pulic od Dobrušky.

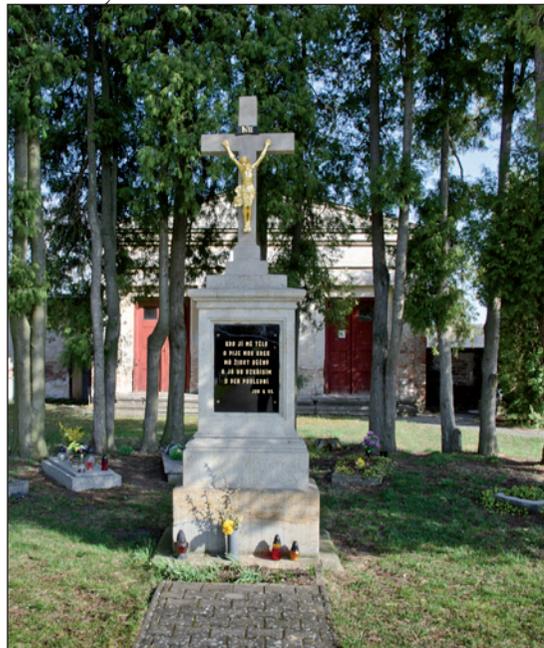

Hřbitov Pulice.

Jeden ze starších hrobů na hřbitově v Pulicích.

Kříž u dětských hrobů.

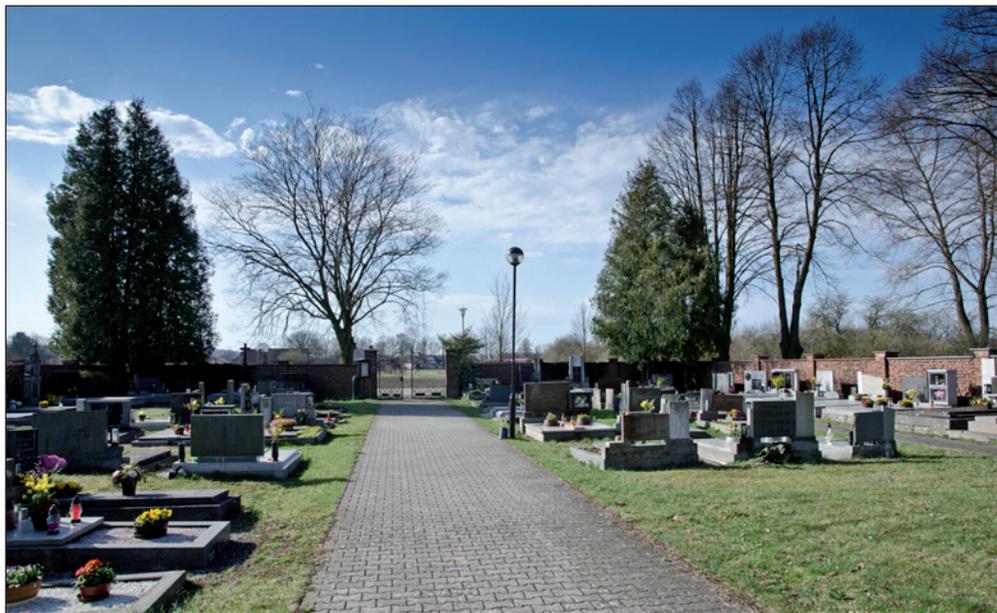

Skupina dětských hrobů na hřbitově v Pulicích.

Pohled přes pastvinu u čističky na Sendraž Foto: J.B.

Celkový pohled na hřbitov v Pulicích.

Říčka Dědina (Zlatý potok) která tudy teče k Českému Meziříčí, kde se spojí se Zlatým Potokem.

Bioplynová stanice v Pulicích.

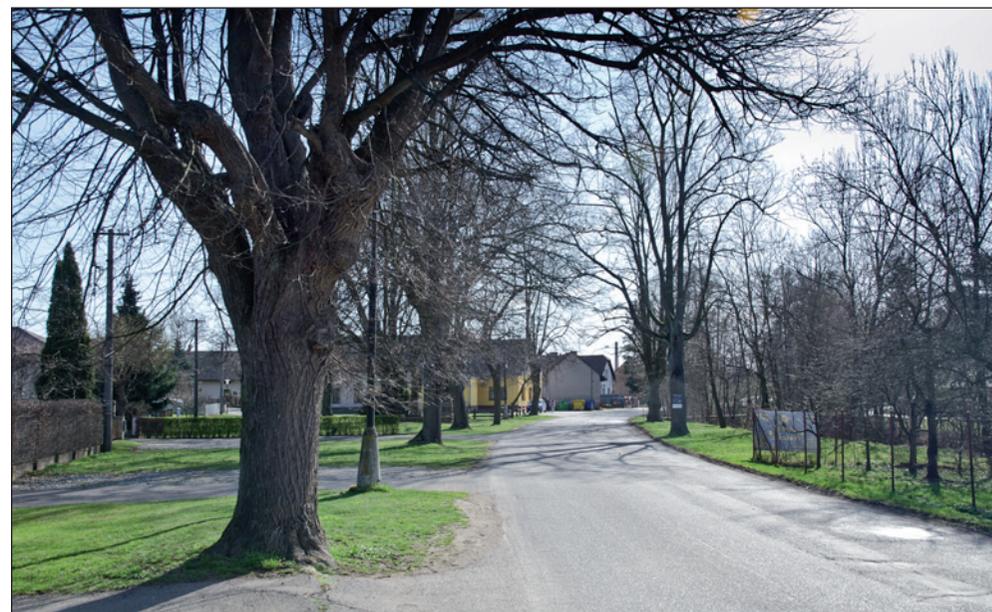
Pulice - jeden z podnikatelských objektů.

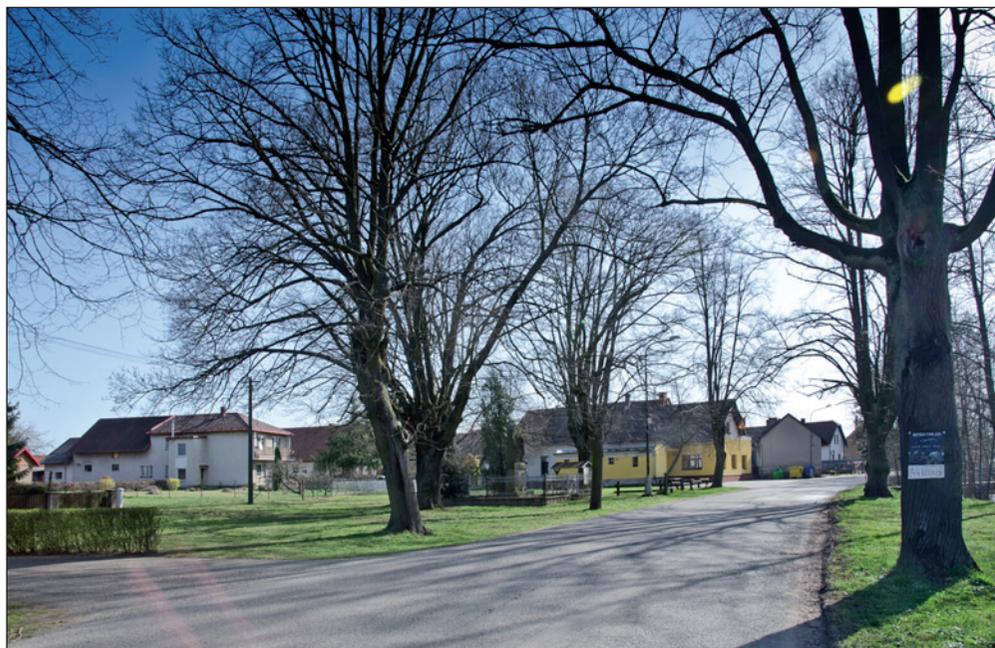

Pulice.

Pulice - střed obce.

Pulice - střed obce.

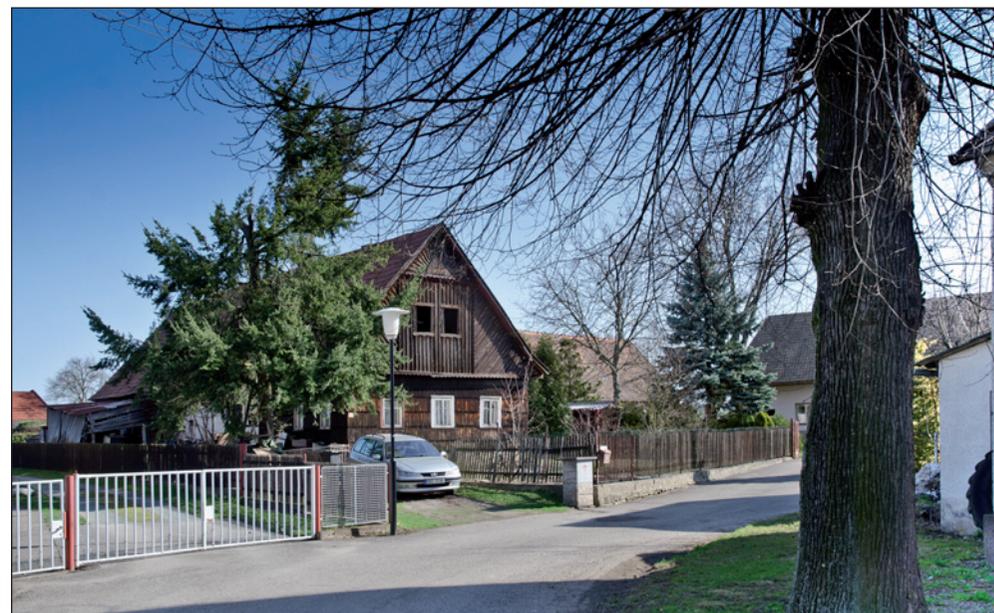
Pulice - pomník padlým občanům v první světové válce.

Pohled z cyklostezky Dobruška - Opočno na Opočno. Foto: J.B.

Pulice - pomník padlým občanům detail.

Pulice - jedna ze starších chalup umístěná za bývalou hospodou.

Pulice - střed obce s odpočinkovým místem.

Pulice.

Pulice - jeden ze starších objektů.

Pulice - střed obce - objekt bývalé hospody.

Pulice - toto je opravdu starobylá stavba.

Pulice - starý dům z jiného pohledu.

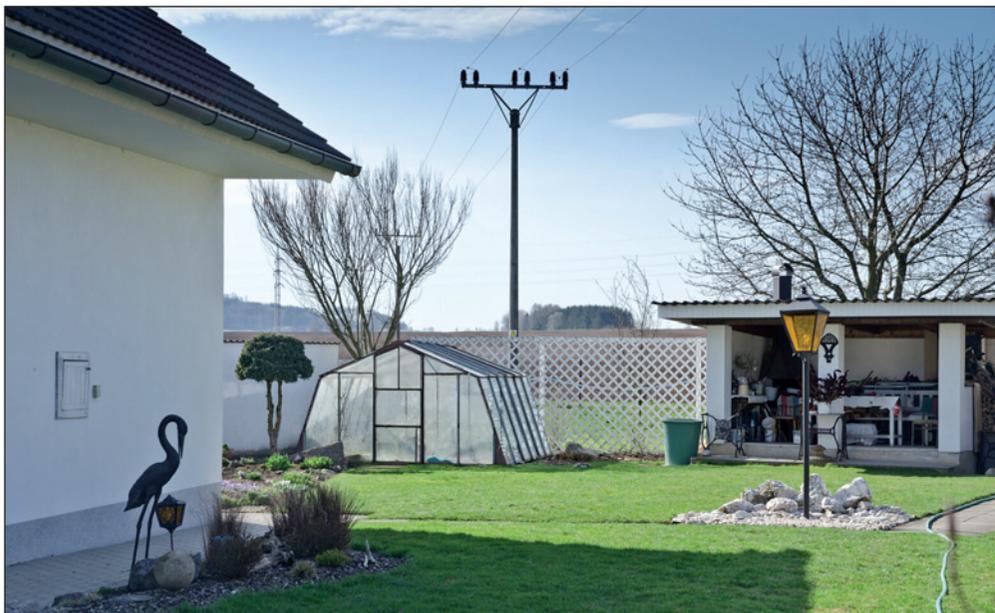
Pulice.

Pulice - dům s nápaditým a tvořivým majitelem.

Pulice - pěkné nové stavby v prostoru „za potokem“.

Pulice - pěkná zahrádka u jednoho z nových domů.

Pulice - statky s kamennými ploty.

Pulice - jako v řadě jiných vesnic, elektřina je i zde dodávána „vzduchem“.

Pulice - pohled na Dědinu (Zlatý potok). Na stromě je ovšem cedulka „Zlatý potok“. Opravdu, s těmi potoky je docela zmatek.

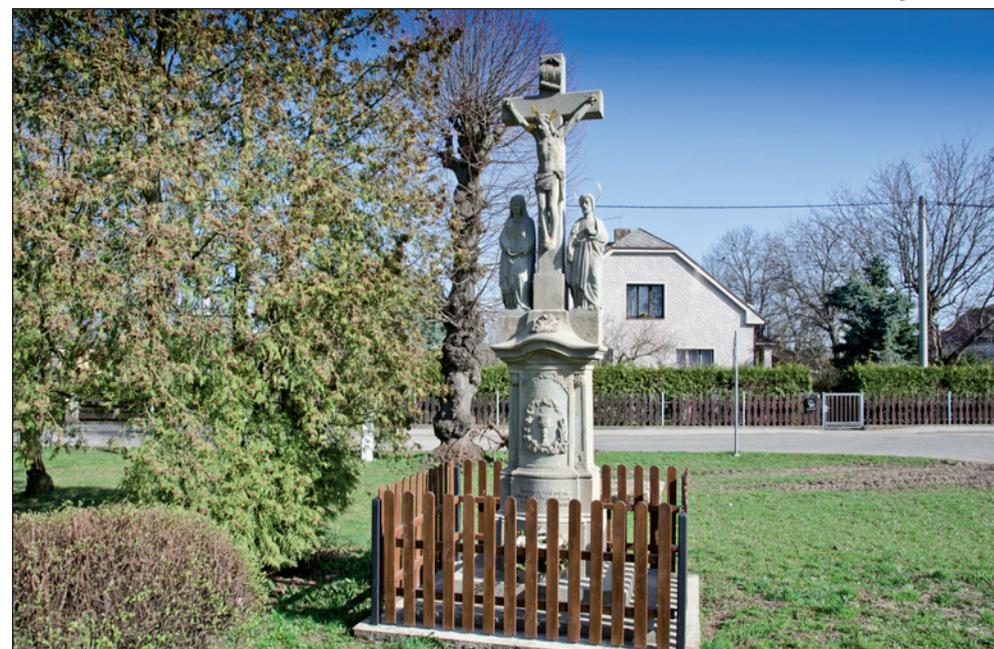
Pulice - bývalá pulická škola.

Pulice - základní škola zde už není, je tam střední škola, když jsem tam byl, byl zřejmě nějaký den volna.

Pulice - bývalá pulická škola.

Kříž nedaleko mostu přes Dědinu.

Pulice - most přes Dědinu.

Pulice - jeden z místních firemních objektů.

Pulice - jeden ze starobylých statků uprostřed obce.

Pulice - zajímavý dům.

Pulice - ze starého objektu zbyl jen starý vjezd.

Pulice - upravený střed obce.

Pulice - výjezd na Bohuslavice.

Pulice - jeden ze zajímavých objektů.

Pulice - směr k čističce odpadních vod.

Pulice - pastva u čističky, v pozadí Sendraž a Mezilesí.

Pulice - čistička odpadních vod.

Pulice.

Pulice - jeden ze starých statků s kamenými ploty.

Pulice - domeček na „kuří nožce“.

Pulice - směr Opocno.

Pulice.

Pulice.

Pulice - vjezd do Pulic od Opočna a Pohoří.

Pulice - směr Opočno a Pohoří.

Pulice - směr Opočno a Pohoří.

Pulice - polní cestou na silnici Opočno - Dobruška. Přes železnici Opočno - Dobruška.

Cyklostezka Dobruška - Opočno. V pozadí Opočno.

Katastr Pulice - pomník na odbočce z opočenské silnice k pulické bývalé cihelně

Pulice - prostor bývalé cihelny.

Pulice - cesta od bývalé pulické cihelny k Pohoří přes přejezd železnice Opočno - Dobruška Dnes je tato trať mimo provoz.

Pulice - příjezd od Opočna a Pohoří..

Pulice- železniční zastávka u bývalé cihelny.

Pulice- vjezd od Opočna a Pohoří.

Pulice - příjezd od Bohuslavic.

Pulice - bývalá cihelna.

Pulice - „dozorčí“ elektrárny v bývalé pulické cihelně.

„Dozorčí“ elektrárny.

FOTO Z MĚSTA

OD KLADSKÉHO POMEZÍ

Články z doby mezi válkami.

Jan Neruda a Vítězslav Hálek o »Babičce«.

Na léto tohoto roku připadá památné a pro náš kraj, který s chlubou si připokládá čestný přívlastek kraje Boženy Němcové, zvláště významné jubileum. V měsíci červnu t. r. bude tomu osmdesát let, co se na suchopáru živořičí a chudé tenkrát české produkce literární objevil svěží, nevodnoucí květ: v Praze u nakladatele Jaroslava Pospíšila roku 1855 vyšla tiskem první klasická kniha výpravné prózy české, Boženy Němcové hlavní životní dílo »Babička«.

Slovesné dílo B. Němcové je tak živořičí a cennou složkou naší národní kultury a tolikrát jsme si po všech stránkách uvědomili jeho jedinečnou krásu a ryzí umělecké hodnoty, že toto výročí nemůže být ani podnětem ani východiskem jeho nového hodnocení. Ale jest ovšem radostnou příležitostí, abychom si po letech uvedli na paměť, jak vysoko hned od prvního jejího objevení kladlí nejnvýznačnější a nejmělečtější duchové našeho světa literárního tuto vzácnou a líbeznou knihu, do níž její tvůrkyně vložila vše, co nejlepšího v duši i srdci svém měla.

Hned r. 1855, v roce vydání »Babičky«, ocenil její význam ve čtvrtém svazku Pospíšilova naučného časopisu »Obzor« bystrou a pronikavou kritickou úvahou básník »Kytice« Karel Jaromír Erben a s nemenším uznáním a pochopením psali o ní v čís. 63. z 21. srpna 1855 »Moravského národního listu«, jediného tehdy politického listu českého na Moravě, František Matouš Klácel a roku 1856 ve třetím svazku »Časopisu musea království Českého« někdejší literární rádcé a přítel Němcové za prvního jejího pobytu v Praze, básník a vynikající historik literární, Václav Nebeský.

Ti všichni náleželi ke starší, s Boženou Němcovou současné generaci. Ale stejně věřily, ne-li ještě více její výraz pro ocenění těchto »obrazů venkovského života«, jak Němcová v podtitulku skromně nazvala svou nenáročnou a přece uchvacující knihu, našli i představitelé mladšího pokolení, členové básnické družiny t. zv. kruhu Májového (podle Almanachu »Máje«, jež z jara r. 1858 vydali), kteří s heslem obrody české poesie v duchu kosmopolitického humanismu začali si v těch letech raziti úspěšně cestu na český Parnas.

Hned nazítří po předčasném úmrtí Němcové ozvali se oba vůdci duchové této generace, aby v denních listech, kterým jako žurnalisté sloužili, připomněli veřejnosti velikost básnické osobnosti zvětšněle spisovatelky a sverázný půvab jejího díla. Hálek nadto ve své vzpomínce vytkl trpce české »vlastenecké« společnosti, čím se provinila na veliké ženě, nechavši ji za jejího živobytí hmotně i mravně hynout.

V nekrologu otištěném 22. ledna 1862 v »Hlas«*) Jan Neruda napsal:

„Pakli jsme vůbec kdy někoho želeli, kdo v slibném ještě věku nám odňat, komu ještě velký úkol v národním písemnictví přikázán byl, kde však vzor životu jaksi nedožitému přece nám velké krásné památky svého ducha zůstavil, rovná se zajisté smutek náš za Boženu Němcovou vši té žalosti, kterou nám taková ztráta naše dřívější způsobilý. U nás jest škoda i každé slzy prostřednější, jakž teprve talentu tak vynikajícího, v plném naběhu k vyšší slávy své neuprositelným osudem zastaveného.

Ve všech literaturách národů vzdělaných hrají spisovatelky úlohy mnohdy velevýznamné. V Německu zaplavují takřka plody básníkůřec obecností své, u nás jsme měli do doby novější skoro jen Boženu Němcovou, která reprezentovala ženskou součinnost v literárním rozvinu našem, která se plody svými rovnala výtěžnicím zahraničním Němcové nebyla sice dána elektrisující, geniální jiskra Šandové, Němcová nepřekypovala sice aforistickým duchem a nehonosila se polygrafickou umělostí přemnohých Němeků u fabrikování stérých románů a novel, co jí však nad jiné povyšuje, co je rázem jejím zvláštním, jest čistá, ryzí poesie, vypučelá na básnické půdě české, poesie vskutku a cele slovanská. Sociální velké otázky neměly pro ni velkého půvabu, společenské poměry nenalezly v ní obratnou ličitelku, národní život však a všechny jeho poetické zjevy znala, milovala a líčila tak, jak posud nikdo jiný. Němcová byla spisovatelkou čistě ženskou, plody její, byt by byly

i nevyšly s jménem jejím, byly by přece vždy zradily pohlaví své původkyně. Nelícila často konflikty psychologické, až kde líčila, stalo se velmi dovedně, v líčení života našeho lidu, jež dopodrobna znala,jevila však mnoho poetické instinktivnosti, jakou nalézáme jen u vysoce nadaných, sensitivních ženštin.

Život český znala, jak praveno, zvrubně. Měl jsem několikrát rozličné zápisky její v rukou a mohu dle nich říci, že platila-li některýmy myslitelům našim věta: s>česká řeč jest filosofie«, bylo pro Němcovou větou první: »česká řeč je poesie«. Ráz spisů jejích jest poetická pravda a pravdou tou krásnou, duchovou překonává jí vesnické povídky její všecky podobné plody v literaturách jiných. Vytýkali jí někteří, že píše málo. Možno, ano jisto jest, že by byla co do množství více zůstaviti mohla, rovněž jisto však jest, že by byly četnější plody ty nebyvaly ani »Babičkou« ani s> Pohor skon vesnicí«. Takové poetické křišťály musí se jen znenáhla tvořiti, k podobnému zazáření zapotřebí odpočinku, delšího sbírání síl.«

A došel v další, životopisné Části nekrologu, k vypsání života a činnosti Němcové ve strastných pro ni letech padesátých, Neruda vrací se ještě jednou k »Babičce« slovy: »Pro úlevu vlastní zkormoucené duše napsala Němcová tehdy »Babičku« svou, geniální tento genový obraz. První to plod ducha tvořícího, avšak jak uchvacující, jak vznešený. Bídou talent nezanimá!«

I Vítězslav Hálek v nekrologu, který v Národních listech z 22. a 24. ledna 1862 věnoval jako druh jeho Neruda památce právě zesnulé básničky, jeví se jako oddaný a nadšený obdivovatel je jího umění. Také on, již tehdy nadějný pěstitel vesnické povídky, kterou vstupoval v šlépěje Boženy Němcové, zastavuje se nejdéle u její »Babičky«.

»Zde žije (tak píše v nekrologu) plná její poesie, zdravý názor, čistě národní život. Postavy její jsou plastické, zvyky, obyčeje, jejich mravy věrné. Němcová má zvláštní, národně poetický cit. Její zrak nachází všechnu poesii v životě lidu našeho, a její pero jí podá svěží, nešetřenou, zdravou, že nám zaladí, jako jahoda na zelené stráni, jako fiala v orosené trávě. To jest život, který ona prožila, který jsme prožili my s ní všichni. Druhá »Babička« snad není více možná. Němcová jest v Babičce opravdivou básničkou, a proto má dílo to cenu trvalou. Všechny její práce, které předcházely, jsou jen pracemi více méně přípravnými; »Babička« plodem zralým. »Báchorky« Němcové jsou vlašťovky, zvěstující jaro, »Babička« jest jaro samo. Nevím, učinila-li »Babička« na každého stejný dojem. Mně však se zdálo, že to moje vlastní mládí, a proto mi byla tak milá, jak upomínka na ně.

V »Babičce« je soustředěno všechno světlo, světlo nejkrásnějších barev, jimiž se Němcová škvela.«

A když o šest let později české paní a dívky pražské, sdružené v t. zv. Americkém klubu dam, pojaly myšlenku postavit nad opuštěným hrobem Boženy Němcové na vyšehradském hřbitově důstojný pomník, obrázkový beletristický týdeník »Květy«, jehož byl Hálek redaktorem, přinesl v čísle 21. z 22. května 1868 podobiznu Němcové, kreslenou podle daguerotypu z r. 1853 maliřem Frant. Šafařovicem a Hálek doprovdil podobiznu v téměř číslu novou úvahou o spisovatelčím životě a díle. Postěžovav si jako před šesti lety na vinníky jejího krutého údělu životního a na »bídu« našich tehdejších poměrů literárních, obrátil v další části své stati zřetel svůj opět hlavně k »Babičce«. Má pro ni i tentokrát jen slova vstýněného obdivu.

»Nerěkne (tak znějí jeho slova) nic nového, ale ovšem starou pravdu, že veskerý umělecký vzlet Němcové vrcholil v »Babičce«. Tu máte onu starou českou matku se vším pelem něžnosti a prostoty. Tu máte onu posvátnou scharánku, jež přes všecky pohromy přenesla lásku k domácí řeči a lásku ke krbu otcovskému. Y »Babičce« vidíte to čisté zřídlo, z něhož prýštila naše poesie národní, naše pověst a píseň. Tu máte ten pravzor matky venkovské, jež lásku k vlasti vyznává veskerým svým životem a která až dosud skoro jediná vychovati dovedla dítkami generaci, v níž se utmučený národ opět poznal a k životu probudil. Se zdravým smyslem a s duší plnou poesie vodi tato česká vychovatelka svěřence své od zjevu k zjevu, probouzejc v nich cit a učíc je životu. Jako vtělená idyla rozestírá kolem nás kouzlo nejdolejší prostoty, avšak přes klidnou hladinu této české duše táhnou také mraky až i tragické velebnosti. V »Babičce« vidíme český živel, pokud obmezen byl na domov a nepouštěl se v zápas veřejný; avšak tento živel dýchá vším tím posvátným teplem domácího krbu, co jediného a posledního,

ale také velevýdatného útulku našeho. Poesie našeho dětství zosobněna byla v našich babičkách, a »Babička« Němcové zachytila veškerou tuto poesii se vším půvabem a leskem.«

Již sedmé desetiletí uplyvá od té doby, co básník učinil tento projev. Generace i názory se několikrát vystřídaly, stupnice duchovních a kulturních hodnot se přehodnotila, tvárnost české poesie se kolikrát změnila, ale nadšená Nerudova a Hálkova slova o nepomíjející kráse naší první venkovské povídky podržují stále svou platnost: půvab »Babičky« neuvadá. V bouřlivém vlnobiti sociálních, mravních a politických zmatků zneklidňujících dnešek je nám blaženým ostrovem, nad nímž svítí pohoda slunného jarního dne, je koupelí, v níž okřeje srdce záračnou studnicí krásy a zdraví. Novou krásu v ní nalézá mládí, jako k oase na poušti života vrací se k ní stáří. Stará původem, nezapomenutelná generace je jednou z knih, kterým Múzy nezapomněly dát s nesmrtností též polibek věčného mládí.

Václav Černý.

*) »Hlas« byl český politický deník federalistického směru, jež od m. ledna 1862 do polovice června 1865 vydával v Praze svým nákladem JUDr. Ant. Fink. Odp. redaktorem byl Vinc. Vávra, spolupracovníky Sladkovský, Neruda, Barák, Chocholeoušek a j. R. 1865 splynul s »Národními listy«.

Pravda o »Starém bělidle« v Ratiborčicích.

Při cestě v lukách v podzámčí ratiborčickém stával v počátku let 1800 ovocný sad, uprostřed něhož byla dlouhá chalupa, částečně zděná, částečně dřevěná, mající popisné číslo 6. Bylo to původní »Staré bělidlo«. Zde se rodí 14. listopadu 1812 František, syn Josefa Brejtra, pachtýře vrchnostenského bělidla čp. 6. Několik kroků od velkého dřevěného skleníku, asi v místech, kde jest nyní ananasový skleník čp. 9, založený po r. 1870, stávala chalupa čp. 6a, v níž bydlil dvorní zahradník Karel Binder, rodilý Čech, se svou rodinou a s mladým pomocníkem Gottliebem Bossem. V této chalupě rodí se mu dne 26. října 1813 dcera Josefa Binderová.

Za »Staré bělidlo« byla do nedávna pokládána dřevěná chaloupka čp. 7 v lukách, opodal mlýna u mlýnského náhonu, vedle zděné panské prádelny, ležící už v katastru rýzmburském. »Osamělé stavení v rozkošném údolíčku«, do něhož spisovatelka Božena Němcová přenesla dějiště své nejmilejší »Babičky«, nebylo nikdy bydlíštěm rodiny Panklových. Jen literární tradice přikládá mu neprávem název »Staré bělidlo«. Chaloupka tato, bydlíště lučních hajníků, má na lomenici švabachem psaný nápis: »Postaveno s nákladem Antonína Ludra a Anny manželky jeho 30. Juli 1796«. V době rodiny Panklových nebyla tehda ještě majetkem vrchnostenským.

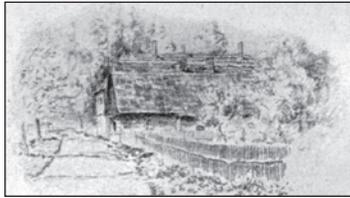
Novomanželům Panklovým bylo zprvu vykázáno původní »Staré bělidlo« v podzámčí, kde se jim narodilo pět dětí. Toto »Staré bělidlo« vzalo za své při nově upravené zámecké parku za vlády vévodkyně Zaháňské, byvši zbouráno někdy v letech 1830. Ovocné stromy v sadě byly vykáceny a vše srovnáno se zemí. Jen starí pamětníci vyprávějí, že v těch místech lidé, kteří tam sušovali seno, přicházeli na zbytky cihel ze zdí. Kde se druhy bílvaly panské prádlo, stály ještě v r. 1840 dřevěné sloupy. A do tohoto původního »Starého bělidla« po přání paní Terezie Panklové přistěhovala se z jara kolem r. 1825 stařenka, Magdalena Novotná z Rovného za Dobruškou, její matka. Byla to babička Barunky Panklové. Zde setrvala téměř šest let, načež brzy po r. 1831 se rozloučila s milým údolíčkem, kde v podvečer života našla tolik

rodinných radostí. S ní jako strážným duchem rozkošného údolíčka jako by uletělo štěstí a pro Barunku životní štěstí všecko.

Také zahradníkův pomocník Gottlieb Bosse (*1799, +1885), rodilý říšíský Němec z Oldenburka, byv od r. 1817 ve službě vrchnostenské, později po smrti Bindera jako dvorní zahradník, tvrdil stále určitě, že rodina Panklova od počátku svého pobytu v Ratibořicích bydlila v původním »Starém běldle« v podzámčí. Po jeho zrušení se přestěhovala do zadního traktu hospodářského dvora, kde nepřetržitě bydlila až do svého odjezdu r. 1845 do Zaháně. Bylo to obydlené neútluné a četná rodina Panklova žila v jeho skrovných prostorách dosti stisněna. Toto druhé obydlení Panklovy rodiny zachovalo se až do dnešní doby v podobě celkem nezměněné. V přízemí projdeme vrátky do uzavřeného dvorku, z něhož se vystupovalo po 28 kamenných schodech do dvora. Na dlouhé chodbě vedou vlevo dveře do klenuté jizby, vpravo do komory. Na konci chodby bývala kuchyně.

Iluse o domnělém »Starém běldle« rozprchává se v mysli naší čarovnou vidinou. Ale krásný, nezapomenutelný obrázek prosté, dobré, zbožné babičky v starosvětském kroji jí a její milé vnučky Barunky, naší Boženy Němcové, skvíti se bude stále nám i budoucím pokolením zářným, drahocenným klenotem v našich srdcích i myslích!

Karel Pleskač.

Paní kněžna z »Babičky« B. Němcové

Kateřina Bedřiška Viléma Benigna, vévodkyně Zaháňská, rozená princezna Kuronská, byla nejstarší z pěti dítěk Petra, vévody Kuronského a Zaháňského, jenž v r. 1792 koupil panství náchodské a chvalkovické. Narodila se 8. února 1781 v Kuronsku, gubernii ruské. Vynikala sice lepou postavou, spanilostí a vzdělaností, méně však dobrotou ve své povaze vůči poddanému, robotnému lidu. Lid ji krátce nazýval „hercočkou“. Bylat hrdou aristokratkou.

Po svém otci zdědila r. 1800 obě výše uvedená panství. Zámek ratibořický vystavěl r. 1708 Vavřinec, kníže Piccolomini, ze zdiva zbořeného hradu Rýzmburku. Vévodkyně, ujavši se panství, dala jej empirově obnoviti a zvelebiti.

V Ratibořicích se vévodkyně méně zdržovala, zato v létě pobývala v lázních nebo cestovala v cizině, zimu pak trávila ve Vídni a v Paříži.

V manželství svém nebyla šťastna. Třikrát se provdala, ale vždy se dala opět rozvésti. Děti neměla, ale chovala ve své rodině dvě schovanky, jež se v Ratibořicích prodávaly. Roku 1837 přestoupila se svou nejmladší sestrou, provdanou za Edmonda Talleyranda-Perigorda, vévodu z Dino, z protestantismu na víru katolickou. Vévodkyně měla jemný smysl pro krásu krajiny. Dala jí, od přírody již lepotvárnou, kolem ratibořického zámku zcela přetvořiti. Před zámkem stával dříve poplužní dvůr s chlévy, konírnami a stodolami. Zrušila jej r. 1811, přeložila na nynější místo a zavedla v něm chov švýcarského dobytka. Ovčín na tak zvaných »Starých Ratibořicích« zrušila též a přeložila do hospodářského dvora. Z kaluže k napájení dobytka v parku zřídila basén v podobě rybníčku a osadila jej rybami. Čerstvou vodu vedla potrubím ze »Starých Ratibořic«. Zelinářskou zahradu pod zámkem ve výměře desíti korců přeložila ke mlýnu a obehnila cihlovou zdí dvanácti loktů vysokou, na jedlových jehlách založenou. V parku pode dvorem vystavěn

květinový skleník. Celý zámecký park dala obehnati řezaným plotem. Prostranné pastvisko nade dvorem dala osázeti štepnými, ovocnými stromy. Tento bývalý ráz kolem zámku jest zachován až dosavad. Lučiny od zámku až po město Českou Skalici odkoupila od bývalých majitelův a chtěla z nich zříditi anglický park. Zbytky z něho porůznu bylo lze vidět až do nedávných let. V přední části myslivny v bažantnici dala upravití lovecký pavilon, v němž vévodkyně s loveckou družinou pívala čaj.

V přízemí zámku byly obývací pokoje, zdobené římskými starožitnostmi a malbami italských mistrů. V patře byly hostinské pokoje. Celkem bylo v zámku 29 místností. Ve vestibulu podél zdi stávaly na podstavcích sádrové sochy mytologických figur. Lid si vyprávěl, že sochy tyto byly uvnitř prý z ryzího zlata.

Vévodkyně, přestoupivši k stáru na víru katolickou, dala si zříditi v jedné komnatě oltářík, u něhož kněz sloužil mši. Opodál stávalo harmonium, doprovázející mešní zpěv. Vévodkyně se služebnictvem bývala bohoslužbě přítomna. V nedělní a sváteční dny dojížděla ke mši do farního kostela v Skalici. Na zámku jsou umístěny až dosavad věžní hodiny s letopočtem 1703, které byly sem přeloženy z chvalkovického zámku po bývalých pánech Dobřenických. Podle tradiční lidové pověry »mátly se« tyto hodiny před úmrtím některého člena vrchnosti, nepravidelně byly a též ukazovaly. Také před smrtí vévodkyně hodiny nepřetržitě byly, ač stroj nebyl porouchán.

Sličná vévodkyně přijímala na svém skvělém vévodském dvpře českou i cizozemskou aristokracii, básníky a učence. Ratibořice se staly tehda místem historickým. Prvotřídní krasavice tato mívala styky též s dvory vídeňským a ruským, živě se zúčastňujíc politiky. Ke svým vzácným ctitelům počítala ruského cara Alexandra I. a rakouského ministra Metternicha. Vévodkyně se zabývala živě činností diplomatickou. V měsíci červnu r. 1813 zavítali sem ruský car, pruský král Bedřich Vilém III. a kníže Metternich z diplomatického sjezdu na Opočně. Smluvivše tu trojpolek »svatá aliance« rozhodli se vypraviti svá vojska proti Napoleonu I. Právem napsal tehda publicistický zástupce Rakouska, Friedrich Gentz, Metternichův přítel:

«Co jest nyní Paříž, Petrohrad, Vídeň a Berlín proti Jičinu, Ratibořicům, Opočnu a Náchodu! Co všechno lesk těchto míst proti světodějným faktům, která se odehrávají v ma-i lém koutě Čech, v několika nepatrných místech, o nichž dosud svět nevědě!!»

Bronzové busty panovníků spojených říší jsou umístěny na paměť »svaté aliance« nade trojimi dveřmi salonu v patře.

Vévodkyně Zaháňská byla milovnicí uslechtilých psů. Skalický kur- šmíd Steidler vyléčil jí dva pinčlíky s bílou hedvábnou srstí. Proto si ho vévodkyně oblibila a zahrnovala jej svou přízní. Když jeden pinčlík později zcepeněl, dala jej vypcати a darovala zemskému museu v Štýrském Hradci. Nejmilovanějším psem byl »Missisipi«. Vozila jej s sebou na všech svých cestách. Když pak psů pošel, vystrojila mu okázalý pohřeb. Zjedнала dva muže z městečka, aby prouh zdánlivě našli. Miláčka svého dala zakopat na louce pod zámkem. Na rov jeho dala zříditi tesaný kámen s jménem »Missisipi«. Když po smrti vévodkyně po letech se rozšířovala zámecká kuchyně, vybourali zedníci ze zdi kámen s tímž nápisem »Missisipi«, který potom opět zazdili do nové zdi.

R. 1839 vévodkyně pobyla v měsíci září v Ratibořicích a nerada se loučila s oblíbeným zámečkem a s rozkošným údolíčkem, jako by tušila, že jich v životě více nespátrí. S nechutí odjela v listopadu do Vídně a potom minila přezimovati v Itálii. Dne 29. listopadu o půl 11. hodině v noci raněna byla mrtvici u věku 58 let tato pověstná krasavice vídeňského kongresu. Mrtvota její byla zatím uložena v domě svatoštěpánském a 18. března 1840 převezena do Náchoda. Zde v slavnostním průvodu byla pochována prozatím v zámecké kapli, načež po úpravě hrobky převezena 21. ledna 1841 do Zaháně v Sasku.

Dědičkou obou panství se stala její sestra Maria Pavlína, kněžna z Ho- henzollern-Heschingen. Titul vévodský přešel po zesnulé vévodkyni na její nejmladší sestru, kněžnu Dorotheu Talleyrandovou z Perigordu, již jej udělil pruský král.

Doba vlády vévodkyně Zaháňské náleží k nejzajímavějším v dějinách Českoskalicka.

Karel Pleskač.

Vzpomínka na stavbu severozápadní dráhy

(Vypravuje Ant. Hanuš, výměnkář ze Šerče.)

Roku 1856 dostavěna byla severozápadní dráha až do Malých Svatoňovic. Dál se tehda nestavěla. V tu dobu byl to dobrý výdělek pro chudý lid, jenž se hojně o práci hlásil a také měl pěkné výdělky.

Stavění náspů konalo se ručně. Hlína se rozvážela v malých vozíčkách tažených koňmi. Tisíce dělníků se obživilo a mezi nimi i mnoho cizinců, zejména Italů. Po skončené stavbě náspů byly kladeny kolejnice, načež bylo započato s prvými jízdami. Tu se lidé z dalekého okolí chodili dívat, jak vlastně ta dráha vypadá, když jí před tím nikdy neviděli. Jak lokomotiva projížděla, praskala, bařala, drželi se lidé druh druh, aby je to »nepopadlo«. Říkali tomu »ancikrist«, neboť měli zato, že bude konec světa, a že nastane soudný den. Vzpomínali Sibiylina prorocství, která prorokovala, že bude jezdit ancikrist po celém světě s ohnivou pecí a z toho že nastane velké zděšení a dokonce soudný den. Nejhorší dojem učinila lokomotiva na diváka, jenž jí spatřil po prvé v noci. Vpředu tři žhavé oči opravdu člověka poděšily, když to tak hnalo samo, ničím netažené po kolejnici a přímo do stanice.

V té době docházelo do Malých Svatoňovic, poutního to místa, mnoho poutníků, aby se tam pomodlili k zázračné Panně Marii, a aby byli uchráněni před těmi zlými novotami.

Nebyla to však pravá touha modliti se, ale spíše zvědavost spatřiti toho »antikrista«. Takové jedné pouti jsem se zúčastnil i já. Tehda bylo v Malých Svatoňovicích tolik poutníků, že nebylo ani kde přespati.

Po západu slunce se hrnulo všechno na svatoňovické nádraží. Bylo 14. srpna. Den byl ještě dlouhý a vlak přijel do nádraží o 9. hod. večerní. Byla taková tma, že ani hvězdy ani měsíce nesvitly.

Když konečně vlak přijel do stanice, povstal mezi poutníky a diváky hrozný křik: »Antikrist jede, utečte!« a couvali tak silně, aby nebyli snad tím »ancikristem« uchváčeni, že druh padal přes druh. Já sám jsem měl tolik strachu, že jsem schoval hlavu v matčině klíně a nechtěl jsem se na vlak ani podívat.

Poněvadž dráha dále nevedla a Malé Svatoňovice byla poslední »štace«, posunoval se vlak zpět sem a tam a tak si lidé zvykli za tu dobu, co dleli na nádraží, že když odcházeli, více se nebáli.

Tehda, když jsme opustili nádraží, jistě málokdo z poutníků spal, měl-li vůbec nějaké místo ke spánku vyhlédnuté či najaté pro velký nával lidí. Kde jaká místnost pro nocleháře byla obsazena. Rozumovalo se, jak to všechno může jen být, aby to samo jelo a ještě k tomu to táhlo rádu vozů.

Poutní zbožnost málokdo vykonal. Nebylo ani divu. Ihned po zahájení provozu dráhy bylo započato se stavbami prádelen v okolí. Roku 1863 byla postavena prádelna v Babí u Náchoda. Chudému lidu vedlo se lépe, poněvadž se mu dostalo továrního zaměstnání a slušných výdělků. V továrnách se pracovalo od pěti hodin ráno do sedmi hodin večer.

Vzdálenější dělníci nastěhovali se pak do míst, kde továrny byly zřizovány, a tím nastalo stěhování z venkova do městeček a venkov se vylidňoval. Chudí tkalci, dříve polonazi, kteří při bídě tkalcovali za domácím stavem nebo přadli, z valné části přesídlili do měst a za nějaký čas bylo na nich viděti, že se jim daří již dobře.

Bohuslav Peterka.

Válečný rok 1866

(Podle vyprávění výměnkáře Antonína Hanuše ze Šerče.)

Již od samého počátku roku 1866 panovalo jakési horečné napětí v kladském pohraničí. Rakouské i pruské hranice byly uzavřeny, což nevěstilo nic dobrého. Na vesničkách se tehda noviny skoro nečtly a ve městech málo. Starostové jednotlivých obcí nad zasilanými jim různými tiskopisy a nařízeními úřadů kroutily povážlivě hlavami. Remeslní lid, zejména tesáři a zedníci byli odesláni do Josefovské pevnosti k opravě hradeb a náspů. Hlavy

obcí se nikterak netajily těmito novotami, ježto soudily, že ta různá nařízení a opatření mohou vésti jen k nějaké vojně. I školní mládež zaměstnávala se cupováním přízného prádla a upravovala je na obvazy, které se odváděly do josefovské pevnosti.

Stará Štřelková v Příbyslavi vyprávěla sousedům, kterak její babička za posledního vpádu Prusů do Čech přišla o život, když se jí Prusaři ptali po obyvatelích z Příbyslavi, kteří se ukryli v údolí Pekla při řece Metuji v lesích. Poněvadž jejich úkrytů neprozradila, usmrtili ji. Přivázali prý ji za vlasy ke koňskému ohonu a vláčeli ji po zemi, až konečně ji takto umučili.

Jednoho dne, asi v měsíci květnu, přijeli do Nového Města n. M. kyrysníci a rozložili se po celém okrese tábořem. Měli též svou kapelu. Lid s nimi žil v dobré shodě. Vojaři se těšili na utkání s Prusem. Chlubili se, že Prusy čepicemi utlukou. Zakrátko kyrysníci odjeli neznámo kam a pohraniční pásmo zůstalo opět bez obránců. Brzy nato byla nařízena mobilisace a narukovali všichni mladší záložníci.

Dne 26. června 1866 po páté hodině ranní táhlo již pruské vojsko k rakouským hranicím. Obyvatelé v Příbyslavi se uchýlili do hlubokých lesů, kam již dříve uschovali své zásoby potravin za vedení kmotra Štřelky, načež naslouchali jen dunění děl od hranic. To započala bitva s menšími jednotkami rakouskými, které ustupovaly před pruskou přesilou. Hlavní voj rakouské armády nastupoval od Nového Města na Sonov, Kleny, směrem k Václavcům a Kramolně. Jen něco málo obyvatelstva zůstalo ve svých bydlíštích. I hostinský Hanuš zůstal ve svém hostinci v Příbyslavi. Stálým duněním děl se okna silně třásla. Rakouské granáty dopadaly až do obce Příbyslavě, kde vojska ani nebylo. Někteří odvážlivci nevybuchnuté granáty ještě žhavě vsroubovávali.

26. června ráno se ubírala silná rakouská hlídka směrem k Brance. Ačkoli jim důstojník zakazoval pít vodu, jednali vojně dle své vůle. Můj otec jim podával nápoje, pokud zásoby postačovaly. Já pak odcházející voják sledoval několik minut ovšem ve značné vzdálenosti.

Pojednou to začalo bouchat a jeden z vojnů v borovině padl na zem. Byl zasažen pruskou střelou. Zalekl jsem se a utíkal zpět k Příbyslavi.

Vojaři mne zakrátko následovali a přivedli s sebou zajatého Prusa. Vidím jej v duchu, jak se usmívá. Za chvíli vojně si svým důstojníkem nastupovali opět k lesu, ale netrvalo to dlouho a opět se vraceli, aniž by se zastavili. Prusaři již nevedli, ten jim patrně uprchl ke svým. Šli dále k Vrchovinám. Litoval jsem velice našeho raněného vojína v borovině, jež tam kamarádi zanechali. Požádal jsem souseda Rouska a ještě dva muže, aby jeli s námi do boroviny. Dal koně a vůz. Tam jsme se raněného vojína ujali. Vojín byl raněn do nohy. Odvezli jsme jej do Nového Města n. M. a předali v kláštere sanitním vojnům. Poté jsme se vrátili zpět do Příbyslavi.

Toužil jsem shlédnouti bojiště. Pro velké lesy, prostírající se před Příbyslavi, jsme na Branku, kde boj zuřil, neviděl. Dodal jsem si odvahu a s několika sousedy jsme šli po cestě k Vrchovinám. Dnes vzpomínám, že to byla od nás velká smělost. Šli jsme dále k hájovně, kde jsme našli šavli se zlatým štrápcem. Šavle měla uražený nebo přeražený oblouček u rukověti. Takto bez nějaké nehody jsme došli až ke stavení Sochorovu. Tu jsme našli mnoho mrtvých a raněných vojnů obou válečných stran. Bylo po boji. Prusaři opanovali bojiště a po našich nebylo mimo mrtvé a raněné ani slechu. V úvoze asi metr hlubokém bylo náhle po nás vystřeleno. V obavě o své životy jsme opouštěli úprkem bojiště jinou stranou směrem k Příbyslavi. Aby se neřeklo, že jsme na bojišti nebyli, každý jsme si něco přinesl domů na památku. Já si přinesl tornu s celým příslušenstvím, ale když jsem se s touto trofejí přihnal, otec se mne tele strhl (měl jsem je na zádech) a dával mně ránu za ranou. Kdybych neutekl, snad by mne utloukl. Kam otec tornu dal, nikdy jsem se nedozvěděl.

Sousedům jsme vyprávěli, jak ranění jsou na bojišti bez pomoci.

Nato se nás několik odvážlivců opět odebralo na bojiště. Rousek nám půjčil vůz a koně a když jsme na vůz naložili něco slámy a otec mně dal řádné napomenutí, abych neobíral mrtvých, dali jsme se na cestu směrem k Sochorovu stavení. Sochorová, nemá sestra hospodáře Sochora, přišla nám vstříc a ukazovala tu spoušť. Okna stavení samá díra a ve stodole na mlátě i na humně plno raněných. Dopravila je sem sama a sama je též obsluhovala. Byli tu Prusaři, Rakušané, různá směs národů, zejména Poláků. Když nás spatřili,

snažili se vyskákati na vůz a prosili: »Vemte mne, vemte mne!« Více jsme jich vzít nemohli než osm. Přislíbili jsme, že se co nejdříve vrátíme a odvezeme všechny. Němá Sochorová stále ukazovala a spínala ruce. Prosila nás posuňky, abychom opět brzy přijeli, neboť jiné pomoci nikde nebylo.

Mnoho vojnů vykrvácelo, poněvadž teprve druhý a třetí den bylo započato s odvážením raněných s bojiště do zámku v Novém Městě n. M. Na bojiště přicházeli podezřelí lidé z dalekého okolí, kteří na místo, aby raněným poskytovali pomoci, obírali je o hodinky, prsteny, peníze, dokonce i o oděv. Panovala velké vedro. Mrtvolky černaly. Hruza obcházel každého při pohledu na mrtvé ty hrdiny.

Na Dobeníně jich leželo nescíslné množství. Naduřelé mrtvolky praskaly, jakmile o ně někdo jen zavádlil.

Příbyslavští občané byli snad první, kteří se ujali pochovávání mrtvých na Brance. Mrtvolky ležely na bojišti již čtvrtý den. Zúčastnil jsem se rovněž pochovávání. Kde bylo možno a nebyla skála, kopaly se jámy půl sáhu dlouhé a také tak široké, aby se do nich mohlo ukládati po dvaceti vojínech a to ve dvou vrstvách, deset a deset.

Kde byla půda skalnatá, kladlo se deset mrtvol jedna vedle druhé.

Mezi námi z Příbyslavě byl starý vojenský vysloužilce, bývalý hulán, jménem Rada. Byl-li strážlivý, byl moc hodný člověk, ale když se opil, raději se mu každý z daleka vyhnul. Jinak udělal každému vše, co si přál.

Na pohřbívání padlých vojnů na Brance měl velkou zásluhu. Příčinil se všemožně, aby mrtví byli pochováni co nejdříve. Vykonával nejhorší práce, které každý vykonati nemohl, totiž pochování nejvíce naduřelých mrtvol. Když byla jáma vykopána, učinil nad nebožtíkem rukou zbožně kříž, jako by kněz žehnal, neboť toho na celém bojišti nebylo. Rozdělal vojínu nohy, postavil se mezi ně, zvedl je pod své paže a takto tahal každého vojína na místo posledního odpočinku. Od rána do večera pracoval. Někteřímu vojínu se smekla naduřelá kůže s nohou. Tu šel k hrobu, kůži nebožtíkovi se sebe setřel, načež se vrátil k padlému a říkal: »Pojd, bratříčku, pojd!« Nato vzal opět vojína jen za kalhoty a táhl jej až do jámy.

Starý vysloužilý hulán Rada byl chud, ale toho nejménšího s bojiště si do Příbyslavě nepřelínal. Větší množství mrtvých, které Rada pochoval, bylo zohaveno a okradeno. U důstojníků bylo shledáno, že byly jim i knoflíky s uniformem utráhány.

Bylo po válce. Prusaři odtáhli a rakouské úřady opět zaujaly svá místa v opuštěných územích. Civilní obyvatelé byli vyzváni, aby nasbírané zbraně odváždili. Z Příbyslavě odvezli jich četníci plný vůz do Nov. Města. Přes to si však mnohý z obyvatelů nějaký ten kvér nechal a co nikdo nenašel, našli četníci třeba v doškové střeše.

Jednoho dne novoměstský pan podkrajský Stračovský se procházel v Novém Městě na náměstí. Náhle byl zastaven vysloužilým hulánem Radou. Koupil si na tu svou smělost kuráž, jinak by se k činu neodhodlal. Žádal podkrajského, aby mu zaplatil za pohřbívání mrtvých na Brance. Pan podkrajský Stračovský uražen, vytkl mu tu smělost. Rada se však nedal a řekl: »Utekl jste před Prusaři do Opočna a tam jste se jen staral o svou držku, jímí trpěli a o ně se nikdo nestaral, vy zbabělče!« Policajti přerušili další řečnění Radovo. Držel se pevně knoflíku pana podkrajského, a přece za pomoci přítomných četníků se ho zmocnili. Bylo již nanejvýš na čase, neboť vysloužilce Rada byl ve varu a již se zakoušel panu Stračovskému i do malíku.

Za velkého křiku a zástupu zvědavců byl Rada odveden do šatlavy.

Byl to silný muž, star asi 45 roků, nebojácný. Při odvádění do vězení spílal četníkům: »Nejste žádní císařští mužové, když jste zbaběle před Prusaři utekli. Měli jste se s nimi prát, s těmi lotry na bojišti, a s těmi, kteří obírali mrtvé tam na Brance!« Oslovoval četníky urážlivými jmény, na které si právě vzpomněl. Byl to perný kus práce a námahy dopraviti jej do vězení.

Pan podkrajský Strahovský byl současně trestním soudcem, a když byl k němu Rada předveden, ovšem již ve stavu strážlivém ještě téhož dne večer, vůbec žádného vyšetřování s ním nedělal, ale odsoudil jej ihned pro nepřistojnost na 14 dní trestu do věznic. Na otázku, zda trest přijímá, prohlásil Rada, že ano. Když byl ještě opilý, nikdy by neustoupil, s trestem nesouhlasil a raději by se nechal oběsiti.

Pan podkrajský Stračovský věděl, že Rada má četnou rodinu a proto mu učinil výjimku, že trest bude odbyvat tak, že se každého večera v 7 hodin dostaví do věznic a ráno opět půjde domů. Dále Stračovský slíbil Radovi, že neopije-li se po celých čtrnáct dní, dá mu za každý den čtyřicet krejcarů, aby měla rodina z čeho žiti. Vysloužilce Rada poníženě děkoval za laskavost. Když pan podkrajský Stračovský vyplatil prvých 40 krejcarů, přinesl mu Rada druhého dne při nástupu trestu deset košat.

Pán podkrajský košata přijal, neb hleděl, aby na sebe Radu opět nepopudil. Za těch 14 dní se Rada ani jednou neopil.

Ó Radovi bylo známo, že sloužil v Linci u hulánů. Na to byl velice hrd. Chlubil se, že se nebál ani osmi kyrysarů. Jednou navštívil prý jakýsi hostinec v Linci a když tak popíjel víno, přišlo do hostince osm kyrysníků. Tito neměli nic jiného na mysli než Radu urážeti. Dělati si z něho jen samé žerty. Jeden druhého se tázal, kolik by takových hulánských knedlíků, jako je u stolu sedící, snědl nebo si vzal na starost. Když Rada viděl, že žerty neberou žádného konce, vstal od stolu, dopil víno a chodil po lokále. Kyrysníci zavěsili si svoje palaše na stěny a usadili se kolem stolu. Všichni byli jako hory. Popíjeli víno a hulána Radu si stále dobírali, jako by celý hulánský pluk za nic nestál, a že by každý z nich kyrysník vzal si na starost na tufty takových hulánských knotů, jako je tento hulánský knedlík. Když byli kyrysníci v nejlepší humor, hulán Rada mrknutím vyťasil svou šavli, řal jednou, řal dvakrát, třikrát a všech osm kyrysníků bylo porubáno. Na to hned vyšel ze šenkovny a udal se u svého regimentu. Před vojenským soudem byl Rada odsouzen k smrti provazem. Nato jeden vyšší důstojník od hulánů, prý generál, navrhl rozsudku a podotkl, že hulán Rada si nezasloužil smrti za svůj čin, neboť hostinský dověděl, že kyrysníci dlouho si dobírali a uráželi nejen samotného hulána Radu, ale i jeho celý hulánský regiment. Hulán Rada prý byl stále tiše, až najednou vyťasil svůj palaš a už bylo všechno hotovo. Kyrysníci byli porubáni mízkem oka a tomu všemu přihlížel s údivem svědek hostinský, jenž kyrysníky obsluhoval a po celou dobu dlel v šenkovny. Tomu se každý divil a ani kat by to prý nedokázal, co dokázal hulán Rada. V tu dobu platil kromě smrti také trest 75 ran holí. Na žádost generála od hulánů byl trest smrti oběšením proměněn na tento trest, t. j. 75 ran holí na zadnici. To byl trest nejtežší.

Byla postavena lavice a na ni položen hulán Rada a přivázán. Bylo, určeno osm kyrysníků a jeden poddůstojník. Každý dostal lískovou hůl. Poddůstojník vešel a vojín se střídali v dávání ran po deseti a tak to šlo až do 75 ran. Ke konci poslední vojín vyplatil pět ran.

Od generála až do nejnižšího důstojníka stáli všichni u lavice při prováděné exekuci v pozor. Po poslední ráně, když byl hulán Rada odváznán, slezl se stolice a vzdal přítomným důstojníkům čest. Vojínové ho potom uložili na nosítka, neboť měl zadnici úplně rozedranou, že to byla jen svedlá krev. Všichni kolem stojící byli prý postříkání krví, ale hulán Rada vydržel všechno. Byl to případ ojedinělý, neboť málo vojnů vydrželo poslední ránu. Rada se také brzy uzdravil.

To všechno pan podkrajský Stračovský věděl a proto trest, který mu dal za nepřistojnost a násilí na něm spáchané, mu s výjimkou zmírnil.

Prusaři opustili Čechy teprve, když dostali válečnou náhradu. Každý Prusař byl za tu krátkou dobu okupace velmi vykrmený. Honosili se, že mají peněz dost a také platili z brusu novými rakouskými zlatníky, neboť jimi se platil i žold.

Při odchodu z Čech kdejakí hudebníci museli jim vyhrávat. Prusaři byli veselí, tancovali, a kde jaká hospoda byla, bylo jich všude plno. Děvčata se jim moc ukazovat nesměla. Můj otec, hostinský v Příbyslavi, měl přísné nařízení, že musí řádně voják obsluhovat. Deset mužů měl v hospodě ubytováno. Před hostincem stála varta až do jejich odchodu. Byl to mužové již starší a doma měli své vlastní rodiny. Stávalo se, že otec musel na každý větší peníz vojínům vracet při placení za pivo a to mělo za následek, že mnoho placení uniklo, poněvadž Prusaři nečekali, až s placením se na ně dostane řada. Otec tímto obchodem s Prusaři nikterak nezbohatl a ke konci byl rád, že ještě tak v té válce nepřišel o víc.

Bohuslav Peterka.

Roku 1866 v Levíně.

Letos uplyne od války »Němců s Němci« jak byla často jmenována, v níž však na obou stranách krváceli příslušníci slovanských národů, již 70 let. Rány, jež utrpěl obzvláště milý náš kraj na kladském pomezí, dávno se už zacelily a přebolaly, současníci většinou již spí věčný sen po boku dědů a pradědů pamatova všech prusácké vpády z dob Bedřicha II., ježž Prusáci nazývají Velikým, snad proto, že právě on byl zakladatelem prusáckého vojvůdce a velikášství.

Do války r. 1866 šlo rakouské vojsko s nadšením a v přesvědčení, že Prajzaky »utluče čepicemi« a vtáhne vítězně do Berlína. Páni oficíři neznali »Branku«, jak se kdysi při tažení od Nového Města n. Met. hloupě a nafoukaně vyjádřili, ale poznali ji, jakož i pruský způsob krytí a účinek jehlovek velice brzo. Na vpád Prusáků čekala v Náchodě půl setnina plzeňského pluku, ač kdyby byla návrší a hlavně Branka obsazena a hájena, nebyl by armádní sbor generála Steinmetze vůbec mohl prorazit. A po Brance následovala porážka rakouského vojska za porážkou, až končily velikou porážkou u Králové Hradce, jížto podle tajného plánu (!) tak znamenitě utrpěl polní zbrojmistr generál a rytíř Benedek. Zamysleme-li se dnes a přemítáme o roce 1866, tu tane nám na mysl, jak by to asi s námi Čechy dopadalo, kdyby bylo tenkrát zvitězilo Rakousko. To by bylo dojista požadováno vrácení ztraceného Slezska za Marie Terezie. Slezsko by bylo posílilo velice německý živel v Rakousku — a kdo ví, měli-li bychom za takových změn samostatnost a zda bychom se jí domohli vůbec!

Mám za to, že můj článek vynatý z líčení někdejšího rektora městské školy v Levíně, současníka a očitého svědka tehdejších událostí, Viléma Mádra, bude čtenářstvo »Od kladského pomezí« nemálo zajímat.

Z vyprávění rektora Mádra.

Rok 1866 patří v dějích města Levína k letům na události nejbohatším. (Ke konci 16. stol. byla většina obyvatel v Levíně česká. Městská kniha z r. 1580 má zápisy většinou české!) — Válka s Rakouskem byla na obzoru, o ničem jiném se nemluvalo. Pruská armáda byla už mobilisována, pevnosti vyzbrojeny a zásobeny, ale že nastane nepřátelství, stále ještě nikdo nevěřil.

Přáli jsme si, aby válka byla odvrácena a jako obyvatelé pohraničí jsme se cítili zvláště ohroženi. U našich sousedů za hranicí bylo tomu naopak. Ti si této války přáli (!!!) a v přehnané víře v nemožnost porážky hleděli s naprostou důvěrou událostem vstříc ani okamžik nepochybuje, že Prusko bude poraženo.

Koncem května naděje na udržení míru klesly nadobro. Doufali jsme, že budeme před bezprostředními bědami války uchráněni, když se armády shromažďovaly v Sasku a Horním Slezsku. První ubytování 115 pěšáků a 15 dragonů přišlo 21. května, v neděli svato-dušní. Po 2 dnech odtáhli zpět k Dušníku. Styk pohraniční přestal úplně. Rakouské přední hlídky obsadily hranice a překročeni hranic nedovolily. Každého Prusa hnaly zpět. Dne 18. června vydal král manifest k národu. Válka byla přede dveřmi. Očekávalo se, že se vojska srazí někde v Hor. Slezsku, Sasku nebo v sev. Čechách. Ze by pruská vojska zkusila vpád do Čech, Rakušanům tak lehko a snadno uhajitelnou horskou soutěskou (od Levína přes Náchod!) nikdo se neobával.

Dne 21. června doručila naše husarská hlídka veliteli rakouského oddílu v Náchodě formální vypovězení války.

Situace se stala povážlivější. Když bylo postavením signálových opatření a připraveným jíždícím koněm ve Slaném postaráno o to, aby v případě, že by Rakušáci překročili hranice, mohla být dovnitř země dána rychlá zpráva, počalo si obyvatelstvo zvykatí myšlenka na nepřátelský vpád! Mnozí schovávali cenné věci na bezpečná místa, do místností před požárem chráněných, kde zazdívány. Všeobecně panoval strach, že bude město vypáleno(!). Velké rozčehování se zmocnilo obyvatelstva, když byl 24. června odpoledne hlášen příchod 20.000 Rakušanů. Odtud nesl tuto zprávu do Dušníka koňmo rolník Ferd. Tautz. Z Dušníka jí nesl hned telegraf dále do vnitrozemí.

Do Slaného přinesla onu zprávu jakás ženská z Náchoda postranními cestami. Ti, kdož dosud neměli své cenné věci ukryty, schovávali je nyní

o překot. Každý se hleděl také opatřit potraviny pro stravování nepřátelských vojáků. Že vpád rak. vojska do prus. Slezska vskutku byl připravován, je známo z proklamace Benedekovy, nalezené padlého rak. generalmajora Fragnera před Skalici. Noc z 24. a den 25. června minuly klidně. Dne 26. června, v dopol. hodinách přitáhlo zcela neočekávané naše (pruské) vojsko. Byl to předvoj pod velením gen. Lowenfelda. (Po válce byla skoda na oseňi nahrazena částkou 616 tolarů.) Vojsko si odpalo jen krátce a táhlo dále k Náchodu, kde byl most přes Metuji Rakušany zničen. Pod ochranou dělostřelby, která tu vypálila 21 ran byl most znovuzřízen. Rakušané ucouvli. Mezitím táhly Levínem další voje 5. armádního sboru. Prusové obsadili Náchod, předvoje posunuty před město, stranou k Čes. Skalici. Tak jsme se octli vprostřed válečné vravy, o níž jsme se domnívali, že se rozvíří daleko od nás.

Na míle daleko byla silnice tudy probíhající jediný vojenský tábor. Všude podél ní stály stany: v Levíně, Kelnově, Zakši i Slaném.

Rakušáci však všude ustoupili. Na návrších za Olešnici se objevili rakuští dragoni. Naši myslivci se připlížili na dostřel a zahájili palbu, načez dragoni rychle ustoupili.

K večeru došla poplašná zpráva, že rakouský sbor v síle 8—10 tisíc mužů sem táhne přes Olešnici. Pěchota a dělostřelectvo obsadily návrší za kostelem. Klíče kostela byly vyžádány, kostel upraven pro obranu. Radostnou byla zpráva, že Rakušané od Olešnice odtáhli k Nov. Městu n. M. Nato i naši, rozložení na hřbitově, v noci odtáhli k hranicím k Zakši a Slanému. Příští den konalo se králem nařízené modlení. Právě bylo i bojováno na Brance u Náchoda. Už časně ráno toho dne počal pochod vojsk. Nejprv dragounský pluk č. 8, za ním sborový velitel gen. Steinmetz se svým štábem, pak následovaly pluky, jeden za druhým v rychlém pochodu. Městem procházely bez zastávky, hudby hrály, vojáci zpívali veselě i vážně písně. Mnohý netušil, že jde vstříc smrti neb zmrzačení.

Nejeden vzrušující výjev se odehrál, když rodiče, sourozenci neb manželky se tu uviděly se syny, bratry neb manžely. Mnohé více neuviděly. K 9. hodině dop. počalo hřmění děl, vojska se srazila, za Náchodem na výšině u Vysokova rozzařila se bitva. Ač táhnoucí vojska působila velký hřmot, hromobití děl jej přece přerušilo. A stále prudkým cvalem hnalo se dělostřelectvo, jehož byl na bojišti nedostatek. Byly to chvíle rozčehlení a nejistoty. K 3. hod. odp. se zdálo, že hřmění děl ochabuje. Z toho jsme čerpali naději na vítězství, která se nám k 4. hod. vyplnila.

Zpráva o vítězství přinesl ordonanční důstojník přímo s bojiště! Za necelé dvě hod. došly už transporty raněných. Mezi nimi generalmajor v. Ollech ztrativil obě nohy, major slezs. pluku č. 4 (drag.) v. Rieben. Sta a sta raněných vezeno do nemocnic, zřízených v Dušníku a dále v zemi. Hrozná zranění budila nejhlubší účast. Občerstvení podávána tu hojně. Nával na silnici neochabl ve dne ani v noci na okamžik. Kde jaký potah v městě a okolí, vše muselo na přípeže. Mnohé se dlouho nevrátily, některé se nevrátily vůbec. Časně ráno 28. června spěchali lidé se všech stran podívat se na bojiště. V Náchodě bylo plno prus. vojska. Na náměstí a v kostele umístěno na 2000 zajatých Rakušanů. Z těch bylo 800 dopravováno přes Levín dále. Už na polích u Zakše jsme viděli dvě ukořistěná rakouská děla, střežená hulánem I. pluku, který jich dobyl. Jiná ukořistěná 3 děla stála na náměstí v Náchodě a na velkých hromadách na tisíce ukořistěných pušek, šavlí a j. válečného materiálu.

Zámek a všechny čelnější domy byly přeměněny v nemocnice. Šli jsme na místa včerejších bojů. Mrtvoly padlých byly pohřbívány v hromadných i jednotlivých hrobech. Nedaleko Č. Skalice počínala právě nová bitva. Museli jsme rychle bojiště opustit. K večeru došla zpráva o novém vítězství. Pro raněné nebylo ve Skalici a Náchodě více místa, byli tedy dopravováni do Kladska a dále do vnitrozemí. Ježto byl lékař v Levíně povolán k vojsku, narazilo zřízení nemocnice na překážku. V Chudobě zřízena pomocná ambulance. K hrobařským pracím na bojištích zjednáno mnoho lidí ze zdejšího okolí, neb obyvatelstvo z území válečného většinou uprchlo. Ze srážky u Svinštína bylo sem slyšeti dělostřelbu.

Kolovazy tu často falešně zprávy, šířené vrátivšími se markytány. Tak hlášeno vícekrátě dobyti Josefova. Zpráva o spojení armád prince Bedřicha Karla s armádou kor. prince hlášena už 30. června, kdy se spojily 5. a 6. sbor.

Týž den zrána mezi 3. a 4. hod. vyburcováno zdejší obyvatelstvo hrozným hřmotem ze spaní. Na sta vozů, jež po více dnů vozilo za armádou potraviny a jiné potřeby, hnalo se s náklady v nejdivějších úprku po silnici zpět. Koně byli poháněni k neprudšímu trysku. Mnoho povozů při tom vzalo za své. Sudy kořalky, pytle ryže a kávy a j. byly jednoduše s vozů sházeny a ponechány osudu, jen aby to šlo co nejrychleji dopředu. Vše bylo náramně poplašeno, panoval nevyšlovný zmatek. Úzkostliví svazovaly peřiny, chystali potraviny hodlající utíkati. Konečně přijel v plném trysku ordonanční důstojník. Klél a tloukl kol sebe a namáhal se, aby ten divý útlék zastavil. Dlouho nadarmo, nikdo mu nerozuměl, každý myslel, že nabádá k většímu ještě spěchu. Konečně splašené vozatajstvo zastaveno a obráceno zase zpět. Ale vozy postranními cestami k Tancovu a Halačovu a dále k Dušníku užijdějící, nemohly býti již zastaveny. Příčinu tohoto chaosu nepodařilo se vyšetřiti. Zaviněn byl asi nedorozuměním nebo postrachem. Mezi utíkajícími vozy byla velká tlupa zajatých Rakušanů, kteří s příkladným spěchem účastnili se všeobecného útoku, což se velice komicky vyjímalo. Dni 1. a 2. července minuly klidně, jen nekonečné vozatajské transporty se bez přestání valily, s nimi stáda dobytka, zajatí i ranění.

Dva ranění, Prus a Rakušan, zemřeli v zdejšíhospitále, pohřbení na zdejšíh hřbitově, kde pohřbení i u Král. Dvora padlí důstojníci: hrabě Haesler, hrabě Cesthuy — Huc a von Knesebeck. Ty později rodiny odvezly. Dne 1. července sem přijelo z Broumova 30 vozů s ovšem a chlebem, jež byly určeny pro pruské vojsko do Čech a zabloudily sem. Oves spotřebovalo táhnoucí vojsko, chlěl se zkazil a prodán v dražbě za dobytčí krmivo. Ač pruské vojsko dosud stále vítězilo, pocit naprosté jistoty se přece nedostávalo. Rozhodné bitvy nebylo. Nemohli jsme 3. července vědět, co se právě děje, ale děsná kanonáda, proti níž dřívější byly pranepatrné, dala tušiti, že se bojuje velká, snad rozhodná bitva. Ač to bylo 5—6 mil od nás, řinčela okna a země se zachvívala. Kol poledne nastalo jakés utišení, o 2. hod. začalo dunění znova a o . h. dosáhlo svého vrcholu. Den byl mlhavý a deštivý. Mlhy k večeru opadly a otevřel se rozhled. S návrší nad Tasovem bylo viděti sloupy kouře z ořících vesnic. Rány z děl se ozývaly z větší dálky.

Sloupy kouře ukazovaly, že se bitva odehrává v okolí Král. Hradce. Zprávy o bitvě jsme četli teprv 5. července ve zvláštních vydaných novin. Teprv v několika dnech zřízeno spojení telegrafní z Náchoda přes Levín a Dušníky.

Válečná kořist a zajatci vození pak drahou, když byl provoz obnoven. Ale stále táhly náhradní sbory k zesílení zeřídlých pluků. Protáhlo jich tudy mnoho a táhly do Čech přes Náchod i Olešnici. V Čechách lid sebral na bojištích mnoho ručnic a střeliva a zhusta se jich zneužívalo. Konány prohlídky a mnoho zbraní nalezeno zejména na Borové a v České Čermné. Čeští sousedé chovali se k nám vůbec nepřátelsky. Dne 5. července došla zpráva, že ozbrojená tlupa miní vypadnouti do naší, vojensky nechráněné krajiny. Nato přitáhla setnina pruské pěchoty a obsadila hranice k Tasovu a Olešnici. Noc minula klidně. Ráno setnina vtáhla do Olešnice a velitel učinil tamního starostu zodpovědným za event. nepokoje.

Adolf Popelka.

INSPIROMAT

IV. Život je krátký, samozřejmě - ale v poměru k čemu?

Umřít — na tom nic nového není, ani žít ovšem není novější.
JESENIN.

Každému sebevrahovi záleží na životě, proto se z něho stal sebevrah.
JOHANIDES.

Smrt je lékem, který najdeme, kdy chceme, ale máme ho užívat co nejpозději.
MOLIÈRE.

I proto se děsíme smrti, že někdy zdá se být dezercí.
JOSEF ČAPEK.

Sebevražda je protestem pýchy proti pyšce.
JOHANIDES.

Neváží si života — nezaslouhuje ho.
LEONARDO DA VINCI.

Do stáří jsem se staral o to, abych dobře žil, ve stáří o to, abych dobře umřel.
SENECA.

Toreadoři mi neimponují.
SAINT - EXUPÉRY, pilot poštovního a vojenského letadla.

Ještě nikoho jsem neviděl umírat vesele.
SCHILLER.

Je-li někdo mrtev, je to nadlouho.
FRANCOUZSKÉ PŘÍSLOVÍ.

Nejstarší a největší láska je láska k životu.
PLUTARCHOS.

Když jsi přišel na svět, plakal jsi a všichni se radovali. Žij tak, aby všichni plakali, až jej budeš opouštět.
KONFUCIUS.

Copak může umřít, když nemá komu?
HRUBÍN.

S lidmi i smrt milá.
POLSKÉ PŘÍSLOVÍ.

Člověk, umíraje, je mezi živoucími sám, je vůbec mnoho sám.
JOSEF ČAPEK.

Každý umírající umírá první.
IONESCO.

Nežil jsem svůj život marně — svůj konec si přece nezakázím.
FUČÍK.

A smrt je zlo — tak bozi uznali: vždyť kdyby byla krásná, též by zmírali...
SAPPÓ.

Smrt je hořký truňk.
ČESKÉ PŘÍSLOVÍ.

V. Poslední slova známých lidí nejsou vždy autentická.

Taste mě a probodněte mne, aby lidé neřekli: Utloukla ho žena!
ABIMELECH, král izraelský, zasažen do hlavy kamenem, 13. stol. před n. l.

Tomu nejsilnějšímu.
ALEXANDR MAKEDONSKÝ na otázku, komu zanechává říši, 823 před n. l.

Všechno mé bohatství za jediný okamžik.
ALŽBĚTA I., královna anglická 1603.

Dejte chlapcům den volno.
ANAXAGORAS, řecký filosof — učitel, když byl tázán, jaké má poslední přání, 484 př. n. l.

Počkej, jen co vyřeším ten problém.
ARCHIMÉDES římskému vojákovi, který se ho znovu důrazně ptal na jméno, podrážděn prvou odpovědí (Neruš mě kruhy), 212 př. n. l.

Kdyby tu byl Bianchon, zachránil by mne!
HONORÉ DE BALZAC už téměř v deliriu si vzpomněl na záračného doktora Horace Bianchona, postavu svého díla, 1850.

Dost vysoko, abych vás mohl praštit.
HENRY WARD BEECHER, na lékařovu otázku, jak vysoko může zvednout ruku, 1887.

V nebi budu slyšet.
LUDWIG VAN BEETHOVEN, umíraje hluchý, 1827.

Ale já mám tak málo času.
ALBAN BERG pracoval na dalším koncertu a žena ho vyzývala, aby se šetřil, 1985.

Tisíce pozdravů Balakirevovi.
LOUIS HECTOR BERLIOZ 1869.

Je mi chladno a sladko. To je sladkost smrti. Jak to řeknete mému otci?
GEORGE BIZET 1875.

Má zahrada, moje zahrada.
VICENTE BLASCO IBÁÑEZ, v exilu, 1928.

Popravčí je doufám odborník — ostatně mám velice štíhlý krk.
ANNA BOLEYNOVÁ, druhá žena anglického krále Jindřicha VIH., 1536.

Vyjma daní!
ALŽBĚTA BONAPARTOVA, Napoleonova švagrová, když jí řekli, že nic v životě není tak neodvratné, jako smrt, 1879.

To je zvláštní, vždyť jsem se celou noc v kašli cvičil.
LUDWIG BÖRNE na lékařovu konstatování, že kašle s obtížemi, 1887.

Ó, to chutná báječně, děkuji.
JOHANNES BRAHMS vypiv sklenici vína, 1897.

Jsem si teď zcela jist, že zločiny této země nemůže smýt nic jiného než krev.
JOHN BROWN před popravou, 1859.

Ctnost je pouhé slovo.
MARCUS JUNIUS BRUTUS 42 před n. l.

Ti zatracení doktoři do mně nacpali takových léků, že se sotva mohu postavit. Chtěl bych spát.
GEORGE GORDON BYRON 1824

ty, Brute!
GAIUS JULIUS CAESAR 44 před n. l. (podle literární tradice).

Tak tohle je smrt — dobrá.
THOMAS CARLYLE 1881.

Doro, nemohu nabrat dech.
ENRICO CARUSO 1921.

Nyní jsem sám svým pánem.
MARCUS PORTIUS CATO mladší, rozhodl se zemřít, protože nechtěl žít pod Caesarovou tyranii, 46 př. n. l.

Pontier, Pontier.
PAUL CÉZANNE opakoval jméno kurátora muzea v Aix, který odmítal vystavovat jeho díla, 1906.

Jaká nenahraditelná ztráta.
AUGUSTE COMTE 1857.

Věřím, věřím pevně, že v nebi se dá malovat.
CAMILLE COROT 1875.

Myslím, že se rána nedočkám.
GUSTAVE COURBET 1877.

Toužím odejít co nejrychleji.
OLIVER CROMWELL 1658.

Nechci ji. Chci, abyste mne nechali o samotě.
MARIE SKLODOWSKÁ — CURIEOVÁ lékaři s utišující injekcí, 1934.

Sestro, to já jsem objevil, že pijavice mají červenou krev.
GEORGES CU VIER ošetřovatelce, která mu přikládá baňku s pijavicemi, 1832.

Vida, šampaňské! To už jsme dávno neměli.
ANTON PAVLOVIC ČECHOV, jemuž lékař předepsal víno, 1904.

Moji hlavu určitě ukažte davu. Něco takového dlouho neuvidí.
GEORGES JACQUES DANTON popravčímu na gilotině, 1794.

Ani trochu se nebojím zemřít.
CHARLES DARWIN 1882.

Prohřešil jsem se proti bohu a lidstvu, protože moje dílo nedosáhlo té kvality, jaké mějo.
LEONARDO DA VINCI 1519.

Už můžete jít domů, podívaná je u konce.
DEMONAX 150 před n.l.

Pánové, pánové, šetřte francouzskou krví.
RENÉ DESCARTES, jemuž lékaři chtěli pusitit žilou, 1650.

Ano, až na dno.
CHARLES DICKENS, když mu příkazovali, aby se jen klidně položil, 1870.

První krok k filosofii je nedůvěřivost.
DENIS DIDEROT 1784.

Podívejte se, jak umírám.
DIOGENES ZE SINOPE 823 před n. l.

Mně se nějak točí hlava, půdu si lehnout.
ANTONÍN DVORÁK 1904

ŽERTOVNÉ OBRÁZKY

Zpracoval: ing. Jindřich Buchal, ČSA 821, Nové Město nad Metují, 54901.
www.novomestskykuryr.info.

Zveřejněno v „Novoměstském kurýru“ vždy poslední den v příslušném měsíci.
Není určeno pro tisk. © Jindřich Buchal.

Zdroj: Inspiromat 1964.

Jeden ze starobylych statků v Pulicích. Zajímavé jsou kamenné ploty, které dle majitele pocházejí z lomu v Krčíně. Foto J.B.

Pohled přes bývalou cihelnu Pulice na Bohuslavice a Krkonoše. Foto J.B.